Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРЛАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 22 НОЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 139 (7642). ★ Мах 3 кеп.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Республикерча промышленни предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье цахаддаш хьалхалаттарашца йолаш хьайоагIа укх шера «Нефтехимзапчасть» яхача Грозненски завода барттайна коллектив. Ма дарра аьлча, цундараш санна хьокхамаш долаш кхы предприяти яц Нохч-ГIалгIайчен столице.

Продукцена поставкаш яра план йизза кхоачашъю заводо. Из деча эггара доккхагIдола дакъа юкъехьу Омаров Ширвани керте латтача механосборочни участко. Хьинаре къахьегаш ба укхаза токарь Хамурзаев Хьамзат, сверловщик Сулейманов Ваха, слесарь Сомов Виктор, автоматчица Панкова Валентина, дуккха кхыбараш а. Шоай социалистически декхараш тIехкхоачашдар цIехлета оамал а хинна дIаэттад царна.

Чакхбаьннача итт бетта 1150 эзар сома маьхa нормативно-цIена продукци арахеца езаш яр завод, арахийцар 1160 сома маьха я. ПланагIа йолчунга диллача къахьегама овсарле 102 процент гаргга лакхъеннай, хIаьта соахка укх хана хинначунца нийсйича — 108 процент.

Боккха теркам тIабохийт завода коллективо халкъа эша товараш хьалдара.

Уж укхаза хIанзле арахийцад 80 эзар сома маьха, дерригача шера лийрхIачул дукхагIа. Уж товараш — гиреш, гантелаш, турникаш, лоамеш, шпалера — дика дIаэц наха. Царех цхьадараш дефицитни лоархIаш а да.

Шеко яц, «Нефтехимзапчасть» болхлошa шу дика чакхдоаккхаргхиларах.

Деша дай бац

Карарча шера хьалхарча ийс бетта хьокхамашка диллача республике эггара тIехьаюсачарна юкъе яр «Чечингстройматериалы» яхача производственни объединене коллектив. Тоадаланзар гIулакхаш дIабахача бетта а.

Геттара тIехьаюс поставкаш яра план. Нохч - ГIалгIайчен гIишлон организацешта 13494 эзар сома маьха продукци дIакхачийта езача, цу объединене дIаяхьийтар ерригa а 11,8 миллион сома маьха мара яц, е 87,3 процент.

Укх итт бетта хьае лийрхIар 140,1 миллион кирпишки гипсоблоки яр, хьаяьр—107 миллион. ДиълагIа дакъа а кхоачашъяьяц объединене коллективо цIена пайда баккхара план. Цу тайпара кхоачамбоацараш кхы а да укхаза.

— Хов тхона тхо тIехьадусаш хилар республикерча гIишлонхошта чIоагIа Iаткъалга, — аьлар объединене планово-экономически отдела начальника В. Цыганковас.— Къаьстта юхатетт гIулакхаш № 1 йолча комбината, Назранерча кирпишкаш еча завода коллективаша. Гаьнна лоархIаяц уж шоашта хьалхашка латтача декхарех. Духхьал гудермесцаш мара бац планаш кхоачашъеш.

ХьагучогIа, цу тайпарча «боларца» гаьнна тIехьайиса мара шера финишага кхоачаргьяц объединене коллектив.

ТЕХНИКА—КИЙЧОН МУГIАРЕ

Новкъосталга ца хьежаш

Йоккха балха опыт йолаш ба Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза механизатораш Ефимов Олег, Сериков Владимир, Дошлакиев ИсмаIал, Дмитриев Александр. Юртбоахама моллагIа техника лелае ховш ва царех хIаравар. Лаьтта оахаш, из дIадувш, хьувкъам чуэцаш массе хана тIехкхоачашъю цар балха нормаш. ХIаьта тамаш а яц. Шоай доалахьа яраштa санна ханханахьа доал ду цар шоаш лелаеча тракторашта а комбайнашта а.

— Цар техника тоаяра массе хана санна кIезигагIа оатхалаш эшаш хул, кхычар яраш меттаоттаяра эшачул, — йоах, доккхал а деш, уж механизатораш юкъебоагIача мехотряда начальника Куча Анатоле. — Укх шера а капитальни ремонт е езаш яц цар техника. Цунна кIезиг-дукха профилактика йича кхоачам хургболаш да.

Вешта, цу отрядера берригаш а ба шоай тракторашта, комбайнашта ма хулла дикагIа доал де гIерташ. ПодрядагIа болх беш боландаь, кхыча тайпара хила йиш а яц цар. Технико болх беш йоаккхача юкъах тийпа да хIаране алапи. Еха латташ хуле, кхашкара балхаш кIезигагIа дергда. Цунца цхьана лохлургда доаккха ахча а.

ХIанз дукхагIдола кхашкара балхаш чакхдаьха а баьнна, мукъа ба лакхе цIераш яьха а кхыбола а колхоза механизатораш. Цунца цхьана цхьаккха хIама а ца деш Iохайша багIац. БIаьсти дергдола балхаш ший ханнахьа дIа а доладаь, лоаццача юкъа чакхдаха йиш хургйолаш, берригa теркам техника тоаяра тIабахийта, къахьегаш ба.

— ДукхагIйолча хана догIаш а делхаш, укх шера чоалхане хиннача хаоттама хьалаша кIезигагIа дале бетта тIехьаяьккхар кхашкара балхаш чакхдахара ха. ХIанз а тха боахаме чуэцаш я доакъара свеклаш, оахаш да лаьтта, — йоах колхоза механически мастерске заведующе Полевиков Алексей Петровича. Цудухьа дукхагIа тишъеннай техника, хIаьта цунна ремонт е массе хана хинначул кхаь кIира тIехьадисад тхо. Цхьабакъда, график кхоачашъеш хургйолаш лаьрххIа мероприятеш оттa а яьй, чакх а йоах. Тракторех, комбайнех, кхыча техниках пайда эцара, цунна доал дара, тоаяра, кхашкарча балхашта кийчъяра наьха толашагIа йолча опыта пропаганда елга вIаштIехьдаьккхад.

ДукхагIйола юртбоахама техника шоай низашца меттаоттае лаьрхIад колхозе. Во яц боахама ремонтни база а. Цунца цхьана де деза балхаш а кIезига дац. ХIана аьлча, дукха я тоае еза тракторaш, комбайнаш, хий детта установкаш, тIехьаювзаш йола инвентарь. Кхашкара балхаш дара из ерригa техника кийчъелга мехмастерске коллективах тийша а да.

— Шоай профессей говзанчаш, гIулакх ховш, хьадечох дог лазаш, бехктокхам болаш—слесараш, токараш, сварщикаш, электрикаш, аьшка пхьараш дукха ба мастерске, — дувц А. П. Полевикова. — Цунца цхьана тешамеи сихеи гIулакх чакхдаккхара, шеко а йоацаш, чIоагIа новкъарло ергья кхоачам боллаш запасной оатхалаш ца хиларо. Из бахьан долаш тишъенначул тIехьагIа тха мастерске говзанчаша меттаоттаяьча, керда хьаяьча оатхалех пайда ийбеш къахьега дезаргда. Укх шера духхьала нийслуш хIама а дац из. Цудухьа тхо дIаIемад, республика, района агропромий ремонтни предприятеша гIо дергхиларга са а ца тувсаш, цу хьалашка къахьега. Теш, хала дале а, хьалхашка латтача декхарех лоархIадергхиларах укх шера а.

Мехмастерске йоккхача, паргIатача помещене тхо долаш хьачуйоалайир аргIанара МТЗ марках йола трактор. Цунна эша гIулакх де отт Максаков Николая кулгалдеча слесарий звено. Юстарлаттац цу машина да а. Ха зехьа йоа а ца еш, езагIйола оатхалаш подъемни механизмашца хьал а ийеш, вIашагIйоаккх трактор. Цунах хьаяьккхача хIара узлага, из фу хьал долаш я, тоаяра фу де деза тохкаш лаьрххIа йола комисси хьож. ТIаккха, меттаоттаяра де дезар дIа а яздеш, акт оттаю. Цул тIехьагIа хIара узел из тоаяра лаьрхIа йолча цехе дIачулу. Цига болх бечар, эшаргйола оатхалаш белгал а йоахаш, царца шоаш Iалашбергболаш заявкаш лу токарашка, сварщикашка, аьшка пхьарашка, мастерске заведующега.

Тишъенна оатхалаш, заводашка керда хьаяьчарех къоасталургйоацаш дика меттаоттаю токараша Дятлов Анатолеи Ильиченко Владимирои. Цунца цхьана эггара бехктокхамегIа бола болх двигателаш тоаеш волча слесара Кривцов Николая беш бар ба, аьнна ала йиш я. Механизатораша оаллача тайпара, машиний «дегашта» дарба деш вар ва из. Ший балха гIалат далийта йиш йолаш вац Кривцов. Из дика кхетаду цо. Цудухьа мотораш тоадеш волча йоккхача юкъа брак нийсъялийта моттиг хиннаяц цун балха.

Иштта хьаьнала, тешаме къахьегаш ба аьшка пхьараш СамойловгIар Николайи Павели, слесарь-электрик Бугаев Иван, кхыбараш.

Цунца цхьана цар балха хьалаш вIаштIехьдахара во йоакхо ю колхоза кулгалхоша. Масала, кхоачам боллаш запасной оатхалашца Iалаш ца бар. Из кхоачамбоацар дIадаккха низ ца хила мег боахама правлене. Цхьабакъда, мастерске помещенешка отоплени йилла-м хала дац царна, безам хилча. Из йоацаш шийла я цехашка. Цудухьа йIайха хIамаш тIа а йийха болх бе безаш хул наьха. Из бахьан долаш кадай дIа-хьа хьа, хьадер сиха де йиш хилац. Цунца цхьана лохлу цар къахьегама овсарле а.

А. КОЛЕСНИКОВ.

Массахана санна Малгобекски района дояркашта юкъе хьалхалатташ хьайоагIа М. Горьке цIерагIча совхозера Л. Евлоева. Укх тIеххьарча кхаь шера хIара беттача Iаттагара пхи эзар килограмм шура яккхара боарама гаргга хиннай из.

Даьхено боккха мах баьб цо баьча балха. Дезача совгIаташца белгалбаьккхаб цу хьинар долча доярка къахьегам.

СУРТА ТIА: Л. Евлоева.

Б. БАБХОЕВА сурт.

ХЬУВКЪАМ КIАЛХАРБОАККХАШ БОАХК

Доаккха лоа улл Наьсарерча кхашка укх деношка, шелало бокъонца IотоIа а даь. Из дилладацаре а даьдар укхаза-м хаоттамо дикка зе. Нагахьа ди данзар сентябрь бетта сигале «яьнна» ца ухаш. Октябрь а лейчоалпаша догIа тIадамаш хувцаш, чакхбаьлар. ХIаьта а наьсархой лоа дашарга хьежаш багIац. Лей кхашка хицца лелаш я хьажкIаш чуэца, свеклаш оахка комбайнаш. Дукха йисай уж культураш хаоттамо чу ца эцийташ. Мала тешаргва «Экажевский» совхозе хIанз а чу ца эцаш бIаь гаргга гектар коартолаш ядийсай аьлча, аханега кхаччалца дола кха гурахьа дув ялаташ дIа ца дувш аллийсад аьлча? ХьажкIаццара гIулакх-м сиха чакхдаьккхадар экажевцаша.

Дукха йисай чу ца эцаш хьажкIаш а шекара свекла, къаьстта «Назрановский». «40 лет Октября» яхача совхозашка.

ХIаьта а, лакхехьа хьоадаьчча тайпара, ахархой халонех къехкац. Хьадулур — хьаду.

— Лейла керчайича санна йолча шекара свеклаех етта машинаш дIаух Назранерча аьшка-наькъа станцерча приемни пункте. ДукхагIа «кIайяраш» — СурхотIара я. Цига дукхагIа дийлхад лоа. ХIара цига уж яхьаш машинаш массаза я, царна тIеххьа вай хьаотт «Маяк» совхозера керттера агроном Дзауров Башир.

— Хьанна хов, — йоах цо, — етта машина свеклаш, бIеха я, лоа доаллаш я, аьнна, юхаяйте а. — Бокха хьовзам, зе ма хулий цох.

Хетт аз пункта заведующега У. Аушевга:

— Дукха ухийте оаш етта машинаш юха?

— Дего дитац тхо, ахархоша хала чуэца свекла стандарта бокъонех яц, аьнна, юхаяхьийта. ХIаьта а, тхона дика хет поставшиккий, вешта аьлча, совхозий викалаш укхаза хилча. ХIана аьлча, свеклаш нормал тIех бIеха а тIаьда а я. Цудухьа, баха совлен процент тIера Iойоах, яхаш, шекбургбац, уж, шоаш тIа хилча. Царна шоашта хайча а уж шоаш тешаш хилча а бакъахьа ба: свекловодашта бохам, эшам хиннаб, яхаш, дувцаргдоацаш. Цудухьа ух укхаза «Маякера» агроном а кхыча совхозера викалаш а.

Гуш да, пункта болхлой ахархошта эшам хургбола хIама ца де гIерталга. Топпар тIа ца бутташ дахчан урсаш хьекхаш цIенъю лаборанткаша анализа лаьрхIа машинаш тIара хьаэца хIара свекла, иштта нийса оз тараз а.

ЧIоагIа раьза волаш цIавахар «Маякера» агроном. ЦIена ахархочун уйла я агронома яр. Къаьнара ахархо ва из. Дукха бIаргадайнад, хало Iайшай, ахархой дог-уйла, таро, хало дика йовзаш ва. Дика лел совхоза гIулакхаш а. ХьажкIаш хьогге а чуйица баьннаб маяковцаш. План а тIеххкхоачашъяьй. Дукха ха я шоашта йоагIа 800 тонн шекара свекла дIа а енна, план цар кхоачашъяь а. ХIанз дIателар юхедисача кхай тIара чуэцар я. Планал совгIа кхы а 500 тонн дIаяла гIерт уж.

Цхьан юкъа дикка юхатехар района свекловодай гIулакх приемни пункто а. Вешта аьлча, бехке-м из яцар, цун ший ханнахьа свекла дIаяхьийта вагонаш ца хилийта машиннаькъа отделени яр. ХIаьта, из свекла дIанйъю Аргунски шекара завод а яр. Газет дешарашта дагадоагIе, «Серлало» газета тIа (20 октябре), дийцар машиннаькъа станци свеклаех хьалийзай, уж Iойоассае моттиг а йоацаш, царех етта машинаш юхаух пунктера пудухьа, совхозаша уж Iойоассаю фермай коашка, кхай йистошка, яхаш. Да а дар цу хана хиннар во хьал. Даггара гIертача, дийнахьа 120—150 тонн мара дIаэцалацар пункте свекла (кIаларъяр дIа ца йихьача, Iойоассае моттиг ца хиларах).

ХIанз хьеж со. Хьалха лаьтта лакха аргIаш доацаш да приемни пункте. Хьаяххьаше а вагонаш чу йолх свеклаш.

Хьинаре, шоай кулг-говзал юкъе кхухьаш, механизмех, техниках дукхагIа пайда эца гIерташ къахьег пункте механизатораша. Ерригa а 20000 тонн совгIа свекла дIаяхьийтай цар потребителашта хIанзле а (Краснодаре дIаухийтар а йолаш). Планах 25500 тонн свекла дIаяла езаш я район. Из декхар шоаш дуккха тIеххкхоачашдергхиларах тешаш ба свекловодаш. ХIаьта, пункте хьаенар сиха наькъа тIа яккха кийча а ба вай бийца механизатораш. Царна юкъе ба из пункт хьайийлачахьа цига къа а хьегаш, шоай болх дика ха а ховш бола машинисташ-операторaш Ю. Толдиев, Ж. Оздоев, Т. Гамурзиев, А. Гамурзиев, кагатчикаш Н. Нальгиев, О. Аушев кхыбараш.

М. КАРАЕВ.

ВИЗИТ ЧАКХЪЯЬННАЙ

Инде кулгалхоша хьийха 1988 шера 18 ноябре денз 20 ноябрага кхаччалца официальни визитагIа Инде ваха хиннав КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель М. С. Горбачев.

Веза советски хьашеи цунца баьхкараши цIенача дег чурча доттагIален лархIареи безамца тIаийцар.

М. С. Горбачев Инди Республика Президентаца Р. Венкатараманаца, Вице-Президентаца Ш. Д. Шармаца вIашагIкхийтта хилар, переговораш йир, алхха шоаш шиъ мара воацаш кхозза къамаьл хилар Инде Премьер-Министраца Раджив Гандеца.

Торжественни хьале М. С. Горбачевна елар Индира Ганде цIерагIара машара, герз дIадаккхара, дегIаахара тIехьара Дунен халкъашта юкъера преми. Советски кулгалхочо дакъа лаьцар шин мехка халкъаша вIаши культурни гIулакхаш леладара эггара йоккхагIа событи а йолаш Советски Союзе чакхъяьннача Инде фестивалаца нийсса йола СССР-а Индера къаман фестиваль дIакъовлаш хиннача церемоне.

М. С. Горбачеви Р. М. Горбачеваи баха хилар Инде гIорбаьнна болча лидераштa Махатма Гандена, Джавахарлал Неруна, Индира Гандена кремаци яьча моттигашка, цига венокаш а яхкар. Индийски столица белгалъяьннача моттигашка хьежар.

Р. М. Горбачева индийски общественноста викалашца вIашагIкхийтта хилар.

20 ноябре М. С. Горбачевеи Р. Гандеи кулгаш яздир лакхерча боарамеча советско - индийски Заявленена а Инде атомни электростанци хьалъеча цхьана къахьегарах йолча соглашенена а.

Визита боарамашка М. С. Горбачевца бахараша переговораш йир шоай индийски коллегашца. Дакъа лаьцар Деле А. С. Пушкина дегIа памятник хьаделлача. Политически партей — ИНК(И) КПИ, КПИ(М) — кулгалдерий викалашца вIашагIкхетараш хилар.

Визит йолча хана иштта кулгаш яздир:

машаре долча гIулакхашта космически аре тохкачеи пайда эцачеи йIаьххача хана цхьана къахьегарах йолча СССР правительстванеи Инди Республика правительстванеи юкъерча Соглашенена.

Инде территоре тIа «Виндячал» яхача йIовхала электростанце шоллагIа очередь хьалъеча цхьана къахьегарах СССР правительстванеи Инди Республика правительстванеи юкъерча Соглашенена.

Шолха налог тохаргйоацаш СССР правительстванеи Инди Республика правительстванеи юкъерча Соглашенена.

Энергетически объекташ хьалъеча экономически технически цхьана къахьегарах долча СССР правительстванеи Инди Республика правительстванеи юкъерча Протокола.

Ше а шийца баьхкараш а доттагIала тIехь безаме тIаэцарах Инди Республика правительстванеи халкъаи доккха баркал аьлар М. С. Горбачева. Официальни доттагIала визитегIа советски кулгалхой цIерагIа Советски Союзе бахка хьийхар цо Инди Республика Президент Р. Венкатарамани Инди Республика Премьер - Министр Р. Гандии. Дика хеташ тIаийцар цар шоаш хьехар. Визитий хьадда йола ха дипломатически каналашка гIолла къоастаергья.

Президентски дворецa хьалхашка накъавоаккхаш торжественни церемони хинначул тIехьагIа, 20 ноябре Даьхене цIава новкъа ваьлар М. С. Горбачев. Улицашка, официальни кортеж йодача новкъа, из цига дIакхаьчача дийнахьа а санна, индийски столица итташ эзараш болча наха моаршал хеттар цунга. Советски кулгалхо аэропорте накъавоаккхаш хилар Премьер - Министр Р. Ганди, кхыбола официальни нах.

Иштта Делера арабаьлар Э. А. Шеварднадзе, В. М. Каменцев, В. Г. Захаров. М. С. Горбачевца Инде баха кхыбола новкъостий.

* * *

ДЕЛИ, 20 ноябрь. (ТАСС спец. корр.). М. С. Горбачев торжественни накъавакккхара церемони хилар Раштрапати Бхаван яхача Президентски дворецe.

...Президентски дворецa йоккха майда. Инде Президента Р. Венкатараманеи цун сесагои накъа а воаккхаш, М. С. Горбачев ший сесагаца автомашинашца укхаза хьакхоач. Советски кулгалхочо безаме Iадика ювц индийски правительства члений. Цул тIехьагIа плаца юккъе тIавода из, лаьрххIа йолча трибуна тIа воал. Сийлен караула начальнико рапорт лу. СССР-ен Индеи паччахьалкхен гимнаш йоах. Сийлен караула строе гIолла чакхвоал М. С. Горбачев. Артиллерийски салют лу. Официальни кортеж аэропорте йолалу. Улицашка, из йодача новкъа, советски хьаьшашка моаршал хеттар индийски столице бахача эзараш болча наха. Царга я шин мехка халкъашта юкъера доттагIал хьаллоацаш йоазув даь транспаранташ, царех дукханеша эгаю советскии индийскии байракхаш.

Дуккха нах болча Сардар Патель-Марг яхача улица тIа М. С. Горбачев машина чура аравоал. Цунга дег тIара моаршал хетт гулбеннараша. Царга йист хулаш, М. С. Горбачева аьлар: Са моаршал да шоана, Деле даха нах. Оаха хIанзза чакхъяьхар господинацара Раджив Гандецара переговораш. Оаха барт баьб дIахо а цхьана дIадаха, цхьана къахьега. Советски халкъа лов Индена беркате никъ хилари цо доккхий толамаш дахари. «Намасте» яха традиционни индийски дош аьле, делийций Iадика ювц М. С. Горбачева. Наха «Вахалва Михаил Горбачев!» «Вахалва Раджив Ганди!» «Даькъал хилда индийско - советски доттагIал!» яхаш цIогIарч хьекх.

Новкъавалале хьалхха, шин мехка кулгалхошца журналистий вIашагIкхетар хилар. ТАСС корр. советско-индийски переговорий итогех даьча хаттара жоп луш, Р. Ганде аьлар: Тхо чIоаггIа дагадаьлар господинаца Горбачевца массе а керттерча — дунен халкъашта юкъерча, экономически, шин оагIорахьарча — дешай хьакъехьа. Бизза бIубенна ала йиш я са, визит геттара толаме чакхъяьннай. Из бахьан долаш тха гIулакхаш дикка тоаденнад. Уж-м хьалха а дар геттара дика, хIаьта хIанз кхы а дуккха дикагIа да.

Индира Ганде дунен халкъашта юкъера преми шийна луча хана СССР-а, Индена, Китайна юкъера дика гIулакхаш Азе кхелаи дунен процессаи къаьстта боккха лоархIам болаш хиларах лаьца М. С. Горбачева аьннар дувцаш, Р. Ганде аьлар: Тхо доттагIалаи Азера гIулакхаш тоадалараи тIехьа да. Тхона хетачогIа, из чIоаггIа лоархIаме да укх регионa.

М. С. Горбачева аьлар: из яр лоаца, бакъда, боккха чулоацам бола визит, из доагIа визита политически аспекта а, вай гIулакхий экономически аспекташта а, наха юкъерча цIенча гIулакхашта а. Из визит бахьан долаш вай гIулакхаш кердача боарам тIа доал, аьнна хет сона. Хьалха визит хиннача хана тIаийцача Делийски декларацена тIехьа хиларал совгIа, дунен тIара хьал бахьан, халкъий кхерамзле бахьан бола къаьстта бехктокхам кхетабара хьакъехьа вай доккхача шин халкъа, шин пачхьалкхенна юкъе цхьана къахьегара никъ лорабара керда гIа а баьккхаб. Долче, тхо раьза да визита, Iадика хийла шун!

В. ЧУКСЕЕВ.
В. БАЙДАШИН,

ПАРТИЙНИ ХРОНИКА

ДIадахача шоатта дийнахьа отчетно-хоржамий конференцеш хилар республика цхьайолча районни партийни организацешка. Цига йийцар КПСС XXVII съезда а XIX Ерригсоюзни партийни конференце а решенешка хьежжа кхаь шера гаргга йолча юкъа парте районни комитеташа баьча балха итогаш, белгалдаьхар перестройка процесс дIахо кIоаргъяра хьакъехьара декхараш.

Эггара хьалхарча организационни пленумашка кандидатураш чIоаггIа ювца а ювцаш, къайлагIа кхаж а тоссаш хержар:

КПСС Ачхой - Мартановски райкома хьалхарча секретаралла — Р. А. Базгиев, шоллагIча секретаралла — М. А. Дадуев секретаралла — С. М. Жилова.

КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретаралла — Х. М. Витушев, шоллагIча секретаралла—С.-А. А.-Х. Сангариев, секретаралла — Л. М. Коркоценко.

КПСС Малгобекски горкома хьалхарча секретаралла — Н. М. Морева, шоллагIча секретаралла — М. Б. Акмурзиев, секретаралла — Л. А. Шестопалова.

КПСС Ножай - Юртовски райкома хьалхарча секретаралла — Х. Г.-Х. Бибулатов, шоллагIча секретаралла — И. Л. Шлыков, секретаралла — К. С. Ахмедова.

КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретаралла — Л. Л. Неделькова, шоллагIча секретаралла — Х. М. Дзейтов, секретаралла — Н. В. Башминов.

КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретаралла — В. В. Попова, шоллагIча секретаралла — В. Л. Кардальский, секретаралла — И. А. Албакова.

КПСС Шалински райкома хьалхарча секретаралла — Ю. Д. Усамов, шоллагIча секретаралла — М. З. Демильханова, секретаралла — Г. К.-С. Батаев.

СССР КОНСТИТУЦЕ ХУВЦАМЕХИ ТIАТОХАРЕХИ ДОЛЧА А СССР ХАЛКЪА ДЕПУТАТАШ ХАРЖАРАХ ДОЛЧА А ЗАКОНИЙ ПРОЕКТАШ ЮВЦАШ

ВАХХАЧА МОТТИГЕ ХАРЖА ВЕЗА ДЕПУТАТ

Боккха теркам тIабахийта йийшай аз СССР халкъа депутаташ харжарах долча Закона а Конституце хувцамехи тIатохарехи долча Закона а проекташ.

Сона хетачогIа цу проектех оттадаьча законашца воай гIулакхаш тоаде низ тоъаргбац, ерригa хоржамий система вай ца хувце. ХIанз йолча системах депутаталла кандидаташ предприятешка увттабу, хIаьта хоржамий участкаши округаши нах бахача моттигашка вIашагIъелла я. Сога хьаьттача из нийса дац. ДепутаташтадукхагIа тIаккхухьа гIулакхаш фусамах-вахарах лаьца хул. Цудухьа бакъахьа хургдар депутаталла кандидат, цо болх беча предприяте коллективаца барт а баь, из ше вахаш волча моттиге оттаворе. Шоашта юкхе ваха саг харжархошта дикагIа вовз, из депутаталла хоржаш кампани дIахьоча юкъа наьха хьинар лакхлургда. Иштта хержача депутата ший участкерча наьха хьал а, уйлаш а, эшаш дар а дикагIа довзаргда, кхыча моттиге вахаш волчунчул.

Из закон аз яххача тайпара хувца атта хургдац. ГIалаташ дувла а мег из болх вай беча хана. ХIаьта, цкъа де-м дезаргда из, сона хетарагIа.

Цудухьа Конституце 100-ча статья тIара «Хоржамий округашка гIолла халкъа депутаталла кандидаташ оттабе бокъо я къахьегама коллективай, общественни организацей, нах бахача моттигашкарча хоржархой собраней...» яха дешаш иштта хийцача «бакъахьа хет сона», «Моттигерча Советe депутаталла кандидат оттаве бокъо яц, къахьегама коллективашца, общественни организацешца дага а баьнна, из вахаш волча округа хоржархой собранешка мара». Цунга хьежжа тIатохараши хувцамаши дича бакъахьа хургда СССР халкъа депутаташ харжарах долча Закона проекта тIарча йоагI-йоагIача статьяш тIа а.

Ю. ПРУССАКОВ,
«Грознефтемаш» яхача завода слесарь-сборщик.

СОНА БАКЪАХЬА ХЕТ

Моттигерчеи лакхехьарчеи Советий депутатий хьинар совдаккхара сона хетачогIа уж балхара мукъа баха беза депутатий полномочеш цар кхоачашъеча хана. ТIаккха мара вIаштIехь даргдац цар наьха наказаш кхоачашде. Цул совгIа, бакъахьа хургдар цар моттигерча Советашка бетта цкъа ше кхоачашдаьр дувцаш отчет йича. Иштта отчеташ ах шера цкъа — Лакхехьарча Советe а.

Ший вахарца кхыбарашта хьокхам телаш веце, депутатий декхараш боаггIача боарамагIа кхоачашдеш а веце, хоржамий органера депутата полномочеш чакхъяьнна еце а депутат дIаваккха веза аьнна, хет сона. Цул тIехьагIа Советашта юкъе хержа а кхычахьа кулгалде вахийта а мегаргвац из. Моттигерча советий депутатий полномочеш пхе шерага кхаччалца йIаьхъялийта еза.

Н. ОЛИМПИЕВ,
къахьегама ветеран.

Партийни конференцешка — отчеташи хоржамаши

КЕРДАДАР ХЬАЛЛОАЦАШ А ДОАРЖАДЕШ А

Перестройка кхоачашъеча юкъа партийни организацеша шоаш а Iоаяй кердача тайпара болх бара йIаьхий опыт. Ерригача участкашка, эггара хьалха къахьегамхой вахарера сагота гIа йола проблемаш кхоачаш а еш, овлангара хувцамаш делга хьадех хано парте районни комитеташкара, юххьанцарча партийни организацешкара. Дувцилга а дац, перестройка дикагIа, сихагIа, кIоаргагIа чулоацам болаш дIайода керттерча гIулакхий юкъмоттиге латтар сага фактор йолга партийни организацеша кхетадеча боахамашка, учрежденешка, предприятешка, организацешка. Цудухьа, моллагIа дош къоастадеча эггара керттерча моттиге оттаю сага фактор, сийлахьбоккхача мехка да ше волга саго кхетадергдола хьал вIаштIехьдаккхара, дIадоладаьча хувцамех бола бехктокхам айбара декхар хьалхадоах.

Из чоалхане, бакъда, геттара лоархIаме декхар дизза гIа а массе оагIонаш чулоацаш а кхоачашдара тIалеста хиннаб парте Грозненски районни комитета отчетни юкъа баь организаторски а идейно-политически а болх, район экономически а социальни а даькъе дегIакхувлара планаш берригача къахьегамхоша шеко йоацаш кхоачашъелга керттерча юкъмоттиге а лоаттадеш. Халкъа боахама цу лоархIамегIча доакъошкарча гIулакхий хьал, керда экономически механизм, шошоашта финансировани яри шоашка дIадахар юхаметтаоттадари, боахамеи арендни подрядаш района боахамаша, промышленни предприятеша, организацеша шоай балха юкъекхувлара, уж дешаш кхоачашдеча партийни организацей лоархIам айбара а кхыдола а дешаш шийн заседанешка хадданза дийцад парте райкома бюрос. Цу хьакъехьа дика практика а яь дIаоттадаьд райкома членаша еча отчеташка ладувгIалга. Иштта, бюро заседанешка отчеташ яьй Горячеводски УБР бурувдеттачо В. Сташкевича, коммунисташа - кулгалхоша Грозненски газ чакхйоахача завода директора П. Коротуна, «Терек» яхача мебельно-дахчан хIамаш еча объединене Ермоловски филиала директора А. Сапаева, кхычар.

Района промышленностеи транспортеи предприятешка белгал а яьха, чакхйоахаш латт болх беш йола производстваш, цехаш, участкаш, установкаш технически даькъе кердаяхара, царна реконструкци яра, керда техникеи технологии производствана юкъекхувлара хаьдда йола мероприятеш. Цар лоархIаме гIо ду арахецача продукце боарам алсамбаккха, къахьегама овсарле лакхъе.

Шийн къаьстта теркам тIаэзаб парте райкомо, цун бюрос юрта боахам / дегIакхувлара перспективни дешашта.

Укх тIеххьарча шерашка холуш алсамъяьннай района экономика аграрни сектора энергои фондои вооруженность, чакхйоаккхаш латт специализаци, караерзаеш латт лаьтта леладараи хьайбаш леладараи Iилмобакъяь системаш. Колхозаши совхозаши дегIаахара боккха пайда луш да уж йиззача боахама расчета тIа яхар, интенсивни технологеш, къахьегамах алапи телара прогрессивни формаш (коллективни, дезала а арендни а подряд) юкъекхувлар. Дикка тIакхийттад дийнахь-бус хьайбашта тIакхеташ дола дулх, хIара Iаттагара йоаккхаш йола шура.

Производствана интенсификаци яра кIийлен тIа хьабелгалъяьннай кхашкара хьувкъам алсамбувлара тенденцеш. ЧIоагIлуш йоагIа доакъара база. Укх шера хIара бежана Iалашдаьд 22 центнер доакъар, е соахкарчул 9 центнер дукхагIа. 12 -гара 4-га кхаччалца кIезигденнад зе деш дола боахамаш. Кезиг-дукха лаьгIденнад продукци кийчъярга дIадодар. Цу дерригне а аьттув беннаб дIаяхача пятилеткерчул 12 процент дукхагIа юрта боахама валови продукци яккха. Шера юкъера лаьрхIача хIанз 6 процент кIа, 17 процент баьцадаараш, 58 процент комсаш дукхагIа чуэц, 10 процент дукхагIа доаккх дулх, шура — 1 процент, фуаш — 9 процент. ДукхагIа юртбоахама продукци йохка лерхI укх шера а. Планал совгIа 5000 тонн гаргга дукхагIа дулх, 1000 тонн шура дIачулургъя пачхьалкхенна.

Юрта боахама продукци кийчъелга тIа-тIа алсамдоах Ленина цIерагIча, «Советская Россия», «1-ча Мая» колхозий, «Юбилейный», «60 лет Октября» яхача совхозий «Майская» яхача птицефабрика коллективаша.

Цхьабакъда, цу дерригача дикача хувцамий темпаш Кхачан программо тахан вайгара дIадехарашка хьежжа яц, тIанийеш йола решенеши де лерхIараши кхоачашдеча даькъе хIанз а тIагIертта, тIа-тIа дегIаухаш дола гIулакхаш чакхдаха могаш яц райком, партийни организацеш, цох юхь-духхьала а самокритично а ала деза, аьнна белгалдаькхар шийн отчетни доклада тIа парте райкома хьалхарча секретара Х. М. Витушева. Юрта боахаме вIашгIъеллача производственни потенциалах эсала пайда эц хIанз а. Кхашкара хьувкъамаши фермай продуктивности хадданза дегIаухилга Iалашдаьдац, колхозашкеи совхозашкеи доагIача тайпара вIаштIехьдаьккхадац юрта боахама доакъош интенсивни хьисапе леладелга. Цу хьакъехьа «Атагинский», «Ильинский», «Загорский», «Горячеисточненский», «Куларинский», иштта кхыча совхозий кулгалхоша яьча отчеташка ладийгIад райкома бюро, дувлийтача · гIалатех бехктокхаме эзаб.

Лоха хьувкъамаш кхашка хьалкхедара керттера бахьан да лаьттан тIа визза да ца хилар, цох из ве парте райкома, парткомий низ ца кхачар а. Из бахьан долаш лоха я лаьтта леладара культура, телхаю агротехнически мероприятеш, наха экстремальни хьалашка болх бе хац. Уж еррига негативни явленеш къаьгга хьагучаьлар укх шера хьалкхебаь хьувкъам чуэцача хана. БIарччача шин бетта лаьттар кIи-марса балхаш, дукха зенаш а хиннад.

Цу хьалашка шийн дикагIа йола оагIонаш къаьгга хьагучаьлхар цхьадолча боахамашка юкъейоалаяьча арендни подрядо. Хьаэцар гьа вай масала. «Загорский» яхача совхозе къахьегаш хинна С. Гайтамирова кулгалдеш йола арендни звено. Халача хаоттама хьалашка цунна мегад цхьаккха хIама ца дойташ ка бола ялат кхедара план тIехкхоачашъе. ПланагIа хила йоагIаш хиннар 3,4 эзар тонн доакъара единица йолча, звенос Iалашъяьй 4,6 эзар тонн доакъара единица. ХIаьта цу юкъа совхозе хIаланьхиннад 1000 гектара тIара ка бола ялат.

Района лоархIаме проблема я люцерна фу кийчделга. 1986—1987 шерашка цхьадолча боахамаша кхоачашъяьй фу кийчдара шин шера планаш. Цхьабакъда, район бIарчча хьайицача кхаь шера паччахьалкхенга дехка люцерна фу 350 тонн мара дац, план 516 тонн хиннача. Из кийчдара планех укх шера лоархIабаьбац района цхьаь цаI боахам. Къаьстта во болх беш я цу хьакъехьа «Советская Россия» яха колхоз. Кхаь шера вIаштта кхоачашъяц цо люцерна фу кийчдара план.

Кхачан программа кхоачашъеча лоархIаме моттиг дIалоац баьцадаараша. Цу деша хадданза парте райкомо шийн теркам тIалоаттабаро аьттув балийтаб баьцадараш дукхагIа чуэца, цар дикал холуш лакхъе. Цхьадолча боахамашка Iалашдаьд кхаь шера планаш кхоачашъелга. Царна юкъе къаьстта белгалйоалаш я «Советская Россия», В. И. Ленина цIерагIча колхозий, «Тепличный» совхоза къахьегама коллективаш.

Цунца цхьана дукха кхоачамбоацараш нийсдалийтад укх шера. ПланагIа чуэца дезаш хиннарех ахаш мара чуийцадац баьцадаараш. Къаьстта во болх баьб цу хьакъехьа «Заря» яхача совхозо. 18 эзар тонн баьцадаараш - иззал декхар тIадиссар цунна. 9 эзар тонн баьцадаараш чу ца луш дитад «Куларинский» совхозо. Иштта во болх баьб «Аргунское» яхача опытно-производственни боахамо, «Атагинский» совхозо, «1-ча Мая» колхозо. Дикал лоха хиларах цу боахамашка йоаю 30 процента гадIакхоачаш хьалкхеяь йола продукци.

Кхы дикагIа хьал дац сом кхебара даькъе а. Кхаь шера планагIа пачхьалкхенна дIа ца кхоачаш бисаб 14 эзар тонн сом. Района боахамашка дIаювц бешашка, йолаш йолчарна лертIа доал дац.

Кхачан программа кхоачашъеча лоархIаме моттиг дIалоац бахархой юртбоахама продукцеца Iалашбаро. Цу хьакъехьа цхьацца толамаш даха аьттув баьннаб района боахамий. Карарча пятилетка хьалхарча кхаь шера паччахьалкхенга йохкаш йолча шурий боарам 76,3 эзар тоннага, дулх 22,9 эзар тоннага, тха — 325 тоннага, фуаш — 192,7 миллионага дIакхоачаргбоалаш ба. ДIаяхача пятилетке ехкачул дукхагIа 600 тонн шура, 800 тонн дулх, 60 центнер тха, 4,5 миллион фуаш, иштта кхыйола продукци ехкай укх пятилетке.

Цу гIулакха лоархIаме гIо дир хьайбаш леладеча бригадни арендни подряд юкъейоалаяро. Продукци кийчъярга дIадодар массехказза кIезигагIа хул арендни звеньяшка, лакхлу продуктивность. ЦIагIа доахан кхоабача звеньяша 30—50 процент кIезигагIа дIаухийт доакъар, хIаьта цунца цхьана 800—1000 грамма дIакхоачаш хулийт дийнахь-бус доахана тIадетталу дозал. Цунна къаьгга тешал ду Ленина цIерагIча колхозерча А. Байтиева кулгалдеча звенос беча балхо. Шу долалуш 100 бежан, помещени, 155 гектар лаьтта арендагIа дIа а ийца, лоацача юкъа цунна карагIдаьннад дийнахь-бус йоаккхача шурий боарам 1,8-зза алсамбаккха. Шурий центнер яккхарга цун дIадахар 20 соми 54 кепиги мара дац, колхозера дар юкъера лаьрхIача 36 соми 54 кепиги долча. Болх иштта вIаштIехьбаккхар бахьан долаш Ленина цIерагIча колхозо дохкаргда планал совгIа дола 300 тонн дулх, 100 тонн шура. Иштта дика хьокхамаш гойт «Советская Россия» яхача колхоза арендатораша а.

Цхьабакъда, баьча балха еча анализа къаьгга хьагойт Iалаьмате боккха пайда луш йола къахьегама арендни форма хIанз а тIехь дукхача колхозашка, совхозашка, птицефабрикашка юкъейоалаяь ца хилар. Из доккха гIалат да, хIана аьлча, арендатор — шийн доалахьарча хIаман да, цудухьа массадолчун а уйла ю цо, дерригнех а шийчох санна дог лаз. Парторганизацей керттера декхар да хьалхалаттарий - арендаторий пайдане опыт йовзар, из массанахьа а дIа-са йоаржаяр, кердагIа мел дар сихагIа юкъекхувларга вуга хаьдда наькъаш лахар.

— Арендни подрядах хьабоала пайда боккха хилара тешал ду тха совхоза хьокхамаша, — аьлар пренешка ше къамаьл деш «Загорский» совхозерча арендатора С. Гайтамирова. — Аз пхе шера йолча юкъа оттадаьд договор. Иштта кхы а ба совхозе арендатораш. Дикка аьттув а баьннаб цар. Духхьал укх шера цхьан тха звенос даьд 414 эзар сом совгIча маьха балхаш, хIара бригадерча болхлочоа кхаьчад 24 эзар гаргга сом ахча. Из деррига а дика да. Изза хьабелгалъяьннай укхаза «противозатратни» оала механизм. Цхьабакъда, тха, арендаторий йоакхо еш саг вац, боахамашка тоъаш бац механизатораш, цудухьа болх низткъала мара дIабодац тха, кхыбарий. Хало ловш хьалкхедаь Iасилгаш дулха дIададара дош цхьаккха дича а къоастадеш дац. Катехха дIадаха деза тхона баргал етта уж кхоачамбоацараш, парте райкомо а парткомо а шийгара доагIа гIо лерргаIа де деза, тIаккха хургва арендатор шийн лаьттан тIа визза вола да.

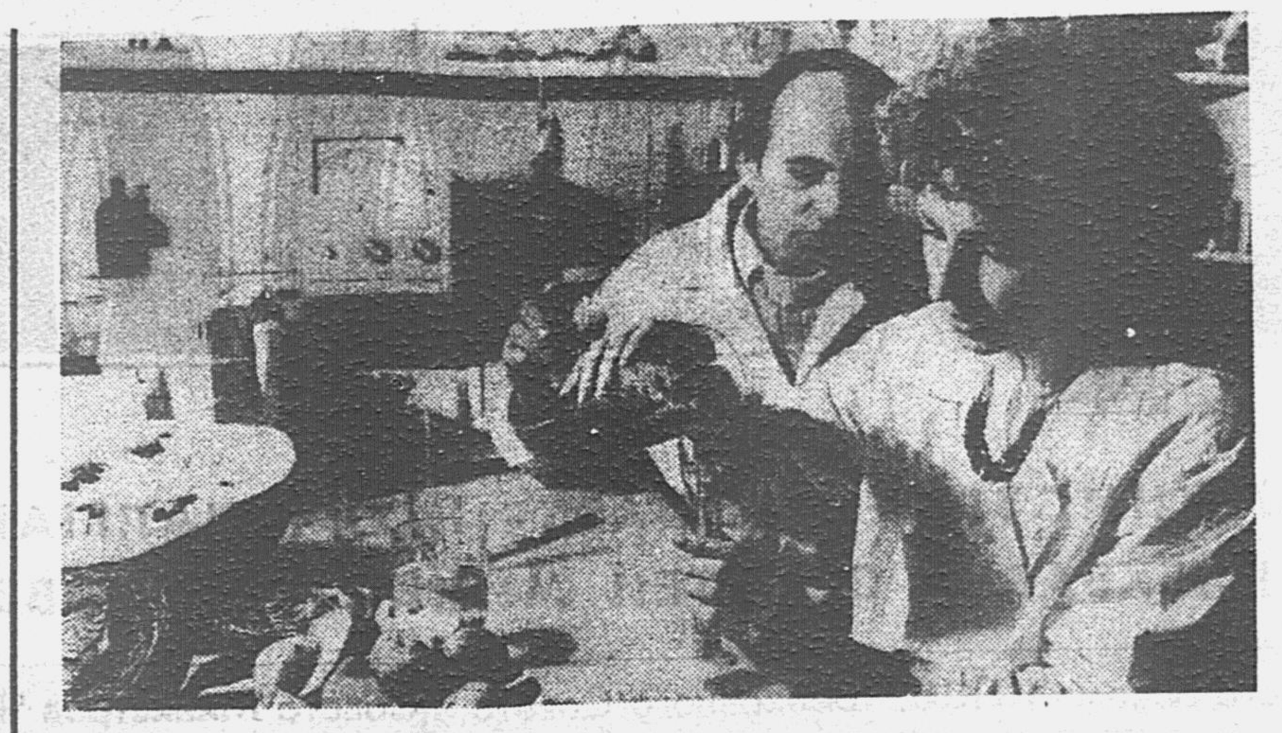
Шийн коллегай къамаьл дIахохьош «Куларинский» совхозерча арендатора Муртазалиева тIатехар арендни подрядагIа дукхагIа болх ме бу дукхагIа проблемаш нийслуш хилар шоашта, арендаторашта геттара Iаткъаш хIама да, аьнна. Боахама кулгалхой, партийни комитета балха тIара хIанз а тIехь дIаяланза я доал дара командно - административни методаш, дIахьажал шо — 112 процент, кхоачашъяьй оаха ка бола ялат чудалара план. Из деррига а пачхьалкхенга дIа а дехка, тхона, из хьалкхедаьча арендаторашта, далара цхьаккха хIама дитадац, договор толха а деш. Боахама керттерча специалисташа ма могга баргал етт арендни подряда. Цар дувцача хабарашка ладийгIача геттара раьза ба уж арендни подряда, бакъда, гIулакха дIатIаккхаьчача шоашта моггаш йола духьаленаш ю. ХIанз боахаме еррига а шин звено мара яц оаха санна болх беш, хIаьта гIулакхий хьал тоаде вайна лойя, боахама еррига подрезделенеш сихха аренда тIа яьхача бакъахьа хет сона. Цунца цхьана, парте райкомо кулгал а деш, къаьст-къаьста хургйолаш хьабелгалъяха еза партийнин боахамеи органий, функцеш, чIоагIбе беза цу хьакъехьа лоаттаберггбола партийни тIахьожам. Ханнахьа из даь даларе, нийслургдацар тха боахаме нийсденна хIама - ханнахьа лаьтта аха а аьха гурахьа дуз ялат дIа ца дувш дитар.

Из хургдацар, нагахьа санна из деррига лаьтта цох дог лазаш волча цун даьга, арендаторага дIаденнадаларе.

Конференце къамаьлаш даьча коммунисташа а Ю. Кукулиева, М. Дарчиева, Д. Экаева, П. Довженкос, кхычар дийцар парте райкомо баьча идеологически, организаторски, идейно - кхетамбалара балха тIа, социальни дешаш къестадеча, комсомола а профсоюза а партийни кулгалдара даькъе карагIдийннарех а дика дисарох а, белгалдаькхар парте райкома члена лоархIам а бехктокхам айбе безилга.

Районни партийни конференце балха юкъе дакъа лаьцар парте Нохч - ГIалгIай обкома шоллагIча секретара Д. Г. Завгаевеи пропагандаи агитацеи отдела заведующе Л. П. Кизиловас.

Р. АУШЕВ.

Ткъо шу совгIа ха я Кириченко Галина Федоровнас медицински инструменташ еча Гудермесски заводе болх бу. Цхьаккха балха говзал яцар цун укхаза духхьашха из хьаенача хана, Цхьабакъда, теркал ца еш а йоакхо йоацаш а йитанзар керда хьатIаена болхло, массавар а оарцагIваьлар цунна гIо дара. Хьехамчашта юкъе вар токара-девольверщика декхараш кхоачашдеш хинна цун мар Олег Николаевич а. хьахиннад гIулакхацара атмосфера, инициатива хилара дика хьал.

Производственни процессе перестройка ярал совгIа укхаза иштта перестройка еш латт наьха сакхетаме а психологе а. Айлуш доагIа цар хьинар, чIоагIлу бехктокхам, хIаьта цу даькъе уж нийсбала гIерт шоай хьехамчаца.

ДагадоагIа сона кховзткъен иттлагIча шерашка НГIАССР Лакхехьарча Со-

Областной партийни конференцена накъадолхаш

Шийгара хьокхам гойт

Ха дIаяхай. ХIанз шийн гIулакха гIоръяьнна, йоккха опыт йола говзанча я Галина Федоровна. Ше а я из хIанз кагирхой хьехамча. Шийн балха къайленаш кIоаргга дIа а йовзийташ, кIезига бац заводе цо болх бе Iомабаь кагирхой. Тахан токарь - револьверщикалла болх беш я Г. Кириченко, бакъда моллагIча минуте кхоачашдулургда цунна токара а фрезеровщика а декхараш. Нагахьа санна слесарно-механически цехера моллагIа саг отпуске вахача цун а шийн а метта шин станока тIа болх бе могаргдолаш я производства хьалхалаттар.

Иист хилара кIаьда, оамала аьсала йолча цунна хов нахаца дувца, царца цхьа мотт лаха, шийна тIехьабаха. Цехе цунца цхьана къахьегаш бола комплексни хозрасчетни бригадай кулгалхой Арцуев Асламбеки Кобелев Вячеслави санна из а хержай новкъосташа XX-ча областной партийни конференце делегаталла.

Город Кизляра гаьна йоацаш, Тийрка йистте уллача цхьан казачи станце яь, хьалкхийна йолча Галина Федоровнас айхха дийзад шийн вахар Гудермесаца, хIаьта цунца цхьана ше болх беча юкъа вахаре дуккха хIамаш шийна карагIдийннача предприятеца а. Цхьа моллагIча вовзаш волча сагах дувцаш хилча каст-каста оал вай «аьттув баьннаб» яха дешаш. ХIаьта, бухсоццаш аьлча, деррига а сагах шийх, цун оамалех сакхетамах, наха юкъе лела Iема хиларах тийша ма дий. Сагах яккханза яргйоацача дикагIча оамалех керттеръярех цаI хет сона къахьегам безаш из хилар. КIезигагIа лоархIам болаш яц новкъосташхала, коллективизма, боккхача бехктокхамалаи граждаственностеи оамалаш а. ХIана аьлча, геттара дика, лакха овсарле йолаш, духхьал шийн духьа болх беш а тар ма лой саго, шийн участкерча, цехерча наьха гIулакхаш теркал а ца деш.

Шийн оамалех чудолийтад Галина Федоровнас де эшар мел хала дале а делга, цкъаза «сона лац», «сона магац» яхар эша а деш делга, цудухьа шийн балха тIа кхаьчай из Iалаьмате йоккхача лакхаленашка, кхыбарашта къаьгга масал а хинна дIаэттай.

МоллагIа хIама цIаккха а дац цо талмастта. Хетаргахьа, цудухьа я из массане а сийдеш, лоархIаш, хIана аьлча хьадеш мел долчунца шийн дакъа доагIилга, дог-цIенача, хьинареча шийн къахьегама лоархIам боккха болга дика кхетаду цо.

Завода слесарно-механически цехе вIашагIкхийттача нахаца цхьана болх белга геттара дог гIоздоаха гIулакх да, яхаш белгалдоах Г. Кириченкос. Цхьа дезал санна укхаза къахьегаш ба нохчий, эрсий, украинцаш, гIумкий, кхыча дуккхача къамий викалаш. ХIаьта коллективе вета депутаталла из хержача хана цо кхоачашдаь гIулакхаш а. Ховш да, дезал болча кхалсага мукъа ха мел хул, хIаьта а низи хьинари ца кходеш кхоачашдора цо шийн депутатски декхараш. Цхьана болх беш вола новкъост а шоаш хержа викал а волча санна хьатIаухар цунна нах. Шоай дагара долчох дагабувлар, новкъостал, хьехар делга дехар. Шийна хьатIадена гIулакх теркал а деш, юстара ца тетташ даим а боккхача сатемца, теркамца ладувгIар цо наха шийга дувцачунга, де дезачунна духтIавоаккхар хIаравар, хIаьта эшаш моттиг нийсъелча дош къоастадара ше йодар лакхе латтача инстанцешка.

Республика коммунисташа боккха тешам а бенна хержаяр из КПСС XXVII съезда делегаталла. Съезде Москве ше йолча юкъа приборостроене Министраца М. С. Шкабардняца къамаьл хилар цун. ХIаьта цигара из цIаеначул тIехьагIа заводе кхаьчар керда станокаш, кхыйола оборудовани.

Итт шера совгIа цеха партийни организаце секретара декхараш кхоачашдеш хиннай Г. Кириченко. Из секретарь йолча хана цеха коллективе чIоагIденна доттагIал, цхьоагIал хIанз а тIехь тIа-тIа чIоагIлуш доагIа. Цхьан нарядагIа къахьегаш я цеха коллектив, цудухьа деррига а юкъара да укхаза, цудухьа моллагIвар а лоарзагIвала воле цу сахьате меттавоалаву из коллективо. Кхыча тайпара гIулакх хила йиш мичай, хIана аьлча хIаране къахьегамах тийша да бригадо хьадер, хIаьта цехе-м уж пхиъ ма йий.

Заводе лоаттаеча социалистически яхье карарча шера кхаь кварталагIа вIаштта хьалхара моттиг йоахаш хьаенай слесарно-механически цеха коллектив. Доккха гIо ду цу гIулакха хIаравар смежни балха говзалаш караерзаяь волаш хиларо. Миччa хана шоайла а лоаллахарча цеха а гIо де кийча ба укхазара нах. Уж иштта хилара доккха шийн дакъа юкъедихьарех я Г. Кириченко.

Заводе корадаьд Галина Федоровнана шийн гIулакх, шийн вахара ираз. Укх шера сентябрь беттага кхаччалца 9 шера комплексни хозрасчетни бригадана кулгалдеш хиннай, бакъда хала операци яьчул тIехьагIа из болх бита а бита токарь-револьверщика декхараш кхоачашде йолаеннай. Шийн хьамсарча предприяте эттай из ленински парте мугIарашка.

ЦIей долча дийнахьа цо тIаювхача костюма тIа сийрдда лепаш я Къахьегама Сийлен шоллагIчеи кхоалагIчеи степена орденаш, В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаяьи «Къахьегама ветеран» яхеи медалаш. Доккхал а сий а деш лелаю цо «НГIАССР заслуженни машинашъечун» сийдола цIи а.

Н. БОРИСОВ,
тха штате воаца корреспондент.

СССР Госстандарта стандартизацеи метрологеи Московски центр (МЦСМ) укх шера аьхки эггара хьалха йолаелар шеррача боараме плодоовощной продукцега хьажа остаточни нитраташ мел йоахк тохкаш. Алхха тIеххьарча шин бетта Москве хьадоагIача баьцадаарий, сома, коартола дикалга хьожаш йолча цун лабораторе 2500 совгIа анализ яьй. Брак яьй 16800 тонн кхачан продукцена. Цхьабакъда, поставщикаш моллагIча тайпара бахача нахага дIакхачийта гIерт «бIехдаь» баьцадаараш. Царна из таро хургйоацаш тIахьожам чIоагIа лоаттабе беза торгий, плодоовощной базай, тикай, рынкай службай оагIорахьара.

МЦСМ кхачан лабораторена тIадиллад арбитражни анализаш елгеи кхашкара йоагIа продукци яъа мегаргйолаш хилара йола заключительни сертификат дIателилгеи. Нагахьа санна нормагIа хила йоагIачул дукхагIа, СССР Минздраво оттаьча, нитраташ цунца яле, цунах доагIар дIа а лац, кхачан гIулакхашта цунах пайда эца бокъо лац. Моссовето СССР Госстандартои Госагропромои дакъа а лоацаш реально мел могар ду химически бIехдаьча баьцадаарехи сомахи москвичаш лорабара.

Лабораторе гучадаьннача даннешка хьежжа оттадаь Подмосковья «нитратни карта». Укхаза дуккхача боахамаша нитраташ хила йиш йолча нормел дуккха тIех йоахкаш йола продукци йоаккх.

МЦСМ дIадоладаьд иштта таксични элементаши остаточни пестицидаши белгалъяра дола балхаш.

СССР Минздраво оттадеш да юртбоахама продукце дика хилийтара дIадехараш. Цу балха методаш промышленни предприятешта хиланза яргйоацаш я. Хадданза тIахьожам лоаттабе безаш ба шурех, берий кхача кийчбара йолча бийдалах песцитидаш мел йоахк хьожаш.

СУРТА ТIА: СССР Госагропрома юртбоахама продукцеи коартолеи дикалга хьожача Московски пачхьалкхеи инспекце инспектор Блохина Елена город Москверча Волгоградски оптово-рознични плодоовощной объединене лабораторе начальника В. П. Рыженкос дакъа а лоацаш остаточни нитраташ йоахки хьожаш юртбоахама продукцена анализ еш я.

А. ЖИГАЙЛОВА сурт а текст а.
(ТАСС фотохроника).

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Дош дийца а дийца, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета Президиумо белгалдаьккхад, халкъа эша товараш кийчделгеи гIулакхаш дара сфереи дегIакхувлара 1986—2000 шерашта лаьрхIа йола комплексни программа кхоачашъеча юкъе «Чечингавтотранс» объединене, Гудермесски горисполкомои Ведении райисполкомои цIенхаштта гIалаташ дувлийталга. Къаьстта во хьалаш эттад транспортни объединене. Укхаза Iалашдаьдац маьхах гIулакхаш дара 10 бетта план дерригаш хIана дац, аьннача хьоккхамехи бIарччача объемахи, кхоачашъелга. 7616 машино-ди я болх бе йиш йолча машинаша яь простой, е соахка цу юкъе хинначул шозза дукхагIа. ПланагIа 0,783 хила езача 0,708 мара яц парк арахецара коэффициент. Из бахьан долаш хьахиннад 188 эзар сом зе. Кхоачашъяьяц иштта бахархошта бытовой гIулакхаш дара план а. Тоннаща лаьрхIача мовхьаш дIа-са кхахьара 9 бетта план 81,3 процент мара кхоачашъяьяц.

ДоагIача тайпара тIахьожам ца лоаттабар, кхетамбалара болх эсала хилар, водительски состава бехктокхам лоха хилар бахьан долаш выручка лоархIаме дакъа шоай киса дут цар.

Объединенеи пачхьалкхенеи цхьаккха тайпара доходаш а ца еш, шоай доалахьа яраш санна, специальни е кхыча тайпа цIи йолаш укхаза лелаю 110 совгIа легковой автомашина.

«Фиксировании» выручках городской, дукхагIча даькъе пригородни городашта юкъеи лелача автобусий водителашта планировани елга юкъе а доаладаь, из кердадар формально, леладу объединене кулгалхоша, нах дIа-са ахарах бокъонца хьахила беза пайда малагIа ба техкадац.

Иштта, эшшача боараме бац Гудермесски городскойи Ведении районнии халкъа депутатий Советашка шоай территореш тIарча предприятешеи организацешеи бахархошта маьхах гIулакхаш дара планаш кхоачашъелга Iалашдара беш бола болх а. Геттара кIезига ду укхаза бахархошта огородаш ахар, доахан доажадар, фусамашта ремонт яр, мовхьаш хьаккхахьар, дахча даккхар санна дола гIулакхаш.

Автомобильни транспорта территориальни объединене начальникага н. Е. А. Надировга Министрий Совета Президиумо цIенхаштта дIахайтад халкъа эша товараш кийчделгеи гIулакхаш дара сфереи дегIакхувлара 1986—2000 шерашта лаьрхIа йола комплексни программа кхоачашъяра болх эсала беш хилар, гIулакхаш дара тайпаш тIакхийтталга теркал а деш, объединене хIара предприяте маьхах гIулакхаш дара план кхоачашъелга вIаштIехьдаьккхара тIалеста кхы тIа а де эша гIулакхаш хьабелгалдоахалгеи кхоачашделгеи, пассажирски а грузовойи перевозкашта тIехьара тIахьожам чIоагIбелга хьадийхад цунгара. Социалистически доалахье лораяра болх чIоагIбара, бахархошта маьхах гIулакхаш дара планаш кхоачашъелга Iалашдара къахьегама коллективай теркам тIаоза, подразделеней кулгалхой бехктокхам айбе.

Бахархошта маьхах гIулакхаш дара планаш кхоачашъелга Iалашдара даькъе городской, районни а юртий а Советий исполкомий лоархIам а бехктокхам а айбе, транспортни предприятей балха тIехьара тIахьожам чIоагIбе, цу гIулакха депутаташ, общественность шеррагIа юкъеоза езаш хилара теркам тIаэзар заседане.

Министрий Совета Президиум хьежар хьувкъам чуэцар чакхдаккхарах, кхыдолча юртбоахама балхий темпаш сихъярахи колхозаш, совхозаш, агропромышленни комплекса кхыйола предприятеш Iанга кийчъярахи долча дешага. Белгалдаькхар, дикка гоа а денна, уж деррига балхаш деш латтилга. Геттара эсала дIадода шекара свеклаш чуэцара гIулакх. 2000 гектар совгIа хьажкIаш чуэцанза йисай Назрановски, Сунженски, Малгобекски, Шалински, Ачхой - Мартановски районашка.

Зябь ахара гIулакха тIа мело ю дуккхача боахамашка, республике гIолла планагIа аха дезача 156,2 эзар гектар лаьттах, аьхар деррига а 70 эзар гектар мара дац. Зяба лаьтта оахалга геттара кегаденна да Малгобекски, Наурски, Грозненски, Урус-Мартановски, Сунженски районий боахамашка.

Эсала, вIаштIехьдаьккхад кхашка органически удобренеш тувсийлга. Из болх практически ерригача районашка соцабаьб. ВIашагIъехкаяц лаьттай хьувкъам алсамбахара отрядаш, эффективность йоацаш а яха еззача дIа ца хьежаеш а пайда нийбу транспортах.

Эсала пайда нийбу боахамашка йолча тракторни парках. Колхозашкарчеи совхозашкарчеи еррига хIана яц аьннача тракторни парко цхьан сменагIа мара болх бац.

ЦIенхаштта сагото йойташ да 1988 шерарча хьувкъама лаьрхIа гураха дувча ялата фу кийчдара темпаш лоха хилар. Эшшача боараме кондиционни долча фуца Iалашдаьдац Гудермесски, Ачхой-Мартановски, Малгобекски, Надтеречни, Урус-Мартановски, Шелковски районий боахамаш. ПланагIа Iалашдаь хила дезар 10,5 эзар тонн долча хIанз долаш дар 5,7 эзар тонн мара дац кондиционни фу.

Кхоачашъяьяц баьцадаараши соми Iалашбара планаш. Баьцадаараш Iалашдара план кхоачашъелга къаьстта во да Урус-Мартановски, Грозненски, Сунженски, Ачхой-Мартановски районашка.

Цхьадолча боахамашка эсала кхоачашду хьайбаш лоаттаду, помещенеш тоаярцеи уж Iанга кийчъярцеи дувзаденна дола балхаш. Республика дуккхача колхозашкеи совхозашкеи де мел эшар даьдац Iан замалахьа доахан цхьатарра хьаш чу лоаттадарга дахара. Из дикка Iаткъаш да коа тIарча оалхазарий а доахана а продуктивноста, хьайбай продукце закупкашта. Iанга довлара кийчо янза я Гудермесски, Грозненски, Сунженски, Наурски, Малгобекски, Ачхой-Мартановски, Урус - Мартановски районий цхьайола фермаш. Дуккхача боахамашка кийчдаьча доакъара дикал лоха я, дукхагIйола кормоцехаш балха юкъе а ца йоалаеш, хIама ца деш латташ я. Лакха овсарле а йолаш, хьайбаш леладераша болх бергбола хьалаш вIаштIехьдаьхадац фермашка. Цкъа - ахазза алсамдаьннад хьайбаш къиза довлга Гудермесски Шелковски районашка, Сунженски районе — хьакхарч йовлга.

Республика агропромышленни комплексе этта дола хьал Iалаьмате чоалхане хилар белгал а даькка, НГIАССР Госагропрома кулгалхоша, горисполкомийи райисполкомийи председателаша баьцовгIаш кхедараи хьайбаш леладераи продукци кийчъяра планаш кхоачаш ца яра бахьанаш тохкилга, лоацача юкъа гIулакхий хьал дикалгахьа хувцаргдола а юртбоахама балхий еррига комплекс толаме кхоачашъелга Iалашдергдола а гIулакхаш чакхдоахилга хьадийхар Министрий Совета Президиумо.

Министрий Совета Президиум хьежар иштта цхьадолча кхыча дешашка.

ЧУРЧА ГIУЛАКХИЙ МИНИСТЕРСТВЕ ХИННА БРИФИНГ

Спекуляцеца бола къовсам, из лелабара наькъаш дувцаш брифинг хилар республика чурча гIулакхий министерстве.

Республика заводий, кхыча боахамий, общественни организацей викалашта, журналисташта хьалхашка къамаьл деш вар НГIАССР МВД БХСС отдела начальник милице подполковник В. Р. Жвалюк.

Гулбеннарашта цо дийцар, тIеххьарча шин шера-ах шера республика территоре тIа 3 эзар хиллал моттиг гучаяьннай спекуляци еш, яхаш. Цхьайолча хана геттара дукха ахча а таронаш а гучадувл спекулянташкара. Гуш да из хIама чIоагIа даьржа чIоагIденналга, зуламхой бувзамаш хоттаденналга, цхьацца бола торговле болхлой а цу бувзама юкъе эзалга.

ШерагIа яржаш латт юртбоахама продукци йохкаш лелаю спекуляци, яхаш дийцар дIахо подполковника Жвалюка. Шеко яц, юртбоахама кулгалхой бехкагIа из долга. Геттара кIезига продукци я цар рынкашка а шоай тикашка а дIахьежаер. Цудухьа спекулянтий кайоал, цу боахамашкара лочкъаяь юртбоахама продукци лакхача маьхех дIайохка.

Уж дешаш доашхаш нов-Жвалюка дийцар: ворхI тонн генараш лочкъа а даь, уж дохка дIаводачара ОБХСС болхлоша соцаваь хиннав Пхьилекъонгий-юрта вахаш вола Барахоев. 20 эзар сома маьха цу тайпара юртбоахама продукци гучаяьннай цу юртарча Плиевгара а.

Шийн къамаьл дIахохьош, республика БХСС отдела начальника белгалдаьккхар, милице болхлой низагIа соцаде могаш зулам дац спекуляци, аьнна. ТIеххьарча хана уж санна дола зуламаш милице болхлоша дукхагIа гучадоахаш дале а, уж леладар лакхлуш латт.

Грозне гIолла, юкъера лаьрхIача, 25 процент лакхъденнад спекуляци лелаяр, хIаьта Шалински, Назрановски, Урус - Мартановски районашка — 50 процент. Цхьацца йола моттигаш гучайийнай милице болхлой спекулянташца тайна болаш а.

Брифинг дIахохьош волча, чурча гIулакхий министра заместитела милице полковника А. Ф. Зайцева шийн къамаьлаца хьоахадир, бахача нахагара милице болхлошта кIезига гIо хулилга. «ТIеххьарча хана цхьа моттиг яц, — аьлар цо, — наха баьча хоамах оаха зуламхой лийца. Цудухьа, шеко яц, бахача нахаи тха ведомстванеи юкъера бувзам чIоагIбе безалга.

— Спекуляци яхача зулама кхы а цхьа хIама да белгалдаккха дезаш, — аьлар министра заместитело. — Из зулам гучадаьккхача чакхбоалаш бац тха болх. Цул тIехьагIа мара из бокъонца дIа а болалац. Из зулам цIаккха а хилац, шийца шикхоъ кхы доацаш. ХIаьта, законодательство эшшача тайпара дика йоацаш хиларах тха вIаштIехьдалац зуламхой «зIи» цIеньяь хьатахка.

Полковника А. Ф. Зайцева массови информаце органаш къаьстта тIахьийхар, бахача наха эггара чIоагIагIа эшаш йола торговле, эцархой бокъонех йола правовой акташ йовзийтара болх лелабе, аьнна. Цо белгалдаькхар, цу тайпарча акташта республика пресса, телевиденеи радиовещанеи дукха теркам тIа ца ухийташ хилар.

Брифинг чакхйоалаш, гулбенначар хаттарашта жоп тийлар. Къамаьла юкъе дика дакъа лаьцар городерча БХСС отделай начальникаша, МВД парткома секретаро В. Н. Семашкос, иштта кхычар а.

Хиннача къамаьлах дика пайда баргба.

Вахар-илли санна

Грозне вахаш вола Измайлов Шахьбулата Султан эздий, сий долаш, боккъалдар аьлча, легендарни саг ва.

Шахьбулата Султанаца къамаьл деш а цунга ладувгIаш а вахарера дуккхадар довз, дуккхачох кхет. ЛеррагIен хIама юкъе ца дуташи дувца хов цунна шийна дагаухараш. Амма, шийна хетачох ше дика тешаш ца хуле, гIо дех цо ший цIен-наьнагара, ший массазарча доттагIчунгара Елизавета Альбертовнагара. Цхьана ма дийкъадий цар вахара дикагIа а вогIа а дола шераш. Из хинна а Iац — Елизавета массаза а хиннай цох кхеташ а.

Атта хиннабац Измайлов Шахьбулата Султана вахара никъ. ЗIаммига волаш да а нана а доацаш висав из. Хало Iовша йийзай. Цудухьа из хьалкхув хIамах ка йоалаш, майра, дунен рузкъан духьа харц луврговоацаш. Вахарера ший моттиг лох. ХIаьта, зIамига волча хана дена гучабаьннача книжкашцарча безамо цох тIехьагIа ву кIоарга кхетам бола дийша саг. Интеллигенце лакхерча тIоанашка, революционни къовсаме хьалхалатташ хиларца, Къулбаседа Кавказа социализм хьалъеча хьинаре дакъа лацарца гIорваьле вовз из. Россе цу ханарча дикагIча наьха новкъост а соратник а хул цох.

ИзмайловгIар дезале фотоальбома тIа дукха да хоза дегI-кеп долча къонахчун сурташ. Иштта хиннав Султан зIамига саг волча хана. Кхы а дукха деннад цунна Iаламо: хIама хара тIера дола хьаькъал, сихха хIама тIаэцар, кулг - говзал йолаш къахьегама тIера хилар, де веннар хьадеш хилар. Уж хIамаш цунах доахкаш хилар бахьан долаш яьхай цо вахаре мел яьха лакхаленаш. ХIаьта, эхь-эздел доходаь, нийсхо йоацаш хIама а леладьац. Керттера цхьа принцип я цун — дунен чу эггара лакхагIа сий да, вахарал а валарал а лакхагIа да из.

Новкъосташта а чIоагIа везаш вар Султан, хIаьта уж цун массанахьа а бар: Грозне, Владикавказе, Москве, Баку, Назране, Дагестане. Из царна веза бахьанаш а дар шортта.

Лакхехьа вай Султанах мел дийцар бакъдеш дола цун вахарцара массехк масал доаладергда аз укхаза.

Ше эггара хьалха дакъа лаьца тIом дагаух цунна. 1918 шера Владикавказски кадетски корпусе чакхйоалаш яр Тийрка йисте дахача халкъий йиъллагIа съезд. КIайгвардейцаша го бир кадетски корпуса. Съезда депутатаашта оарцагIа баьхкар Саутиев Мусеи Орцханов Хизари керте а болаш, гIалгIай. Царца вар 13 шу даьнна Султан а.

Дукха ха ялалехьа, гIалгIай кавалерийски бригада бIухо волаш, Бичерахова контрреволюционерех дагестанций юрташ Iоценъеча хьинаре дакъа лоац С. Измайлова.

ХIаьта, «Вперед» яхаш цIи йолча бронепоезда бIухо волаш, из хилар Беслан яхача станце, ТIой-Юртан Долакха-Юртан йистош КIайча эскарах лораеш.

1920 шера май бетта денз ялхайтта шу даьнна Султан гIалгIай дошлой полка къаьстта декхараш кхоачашдеш а волаш Украине Махной гIаьрахощца тIом беш вар.

Реальни училище вагIаш, Серго Орджоникидзе вовза нраз хилар Султана. Сергона чIоагIа веза а велар зIамига саг, дIахо цун вахаре дас санна дакъа а лаьцар цо. Султан шийна вайча, додардоагIар хьатте, белаж тIа кулг техе, къамаьл дора Сергос цунца.

Владикавказе ше нийсвелча, гIалгIай фракце доакъошхошца вIашагI ца кхеташ Iацар Султан. Цу фракце чубоагIаш бар председатель Ахриев ГIапур, активисташ Б. Костоев, С. Могушков, членаш Ю. Албогачиев, Ш. Мальсагов, С. Альдиев, И. Базоркин. Царца цунна чIоагIа сакъердаме хулар.

Султан Шахбулатовича дика дага доагIа, цига Грознера Шерипов Асланбек вена. «Риччи» яхача Владикавказски театре собране А. Шерипова къамаьл дара лайра ГI. Ахриевна.

А. Шерипов дика оратор вар. ЧIоагIа хоза, дег тIа кхоачаш, саг тешавеш дувцар цо ше мел дувцар. Цунга ладувгIа чIоагIа сакъердам хулар массанена а. Лоамарой хьал сел дика, бокъонца долчча тайпара цо дувцар бахьан долаш, цига гулбенача дукхагIчар бIаргех хий даьннадар.

1923 шера Москве юртбоахама выставке вода Султан. Цига кхийттача Сергос деша отта, аьнна, хьехар а дир Султана, КПСС Къулбаседа Кавказа крайкома секретарага А. А. Андреевга, деша отта цунна гIо дар дехаш, записка а язйир.

Дукха ха ялалехьа, Ростовски университета ректора хьалхашка латтар С. Измайлов. Цо язъяь заявлени Iойийшача, «лоамарочоа» дика язде ховрг хиларах дикка шек вувлаш хинна ректор цецваьннавар. Цхьацца-шишша дувцаш цунна хайра, Султана реальни училища йиъ курс яьккхалга а цо дукха книжкаш дийшалга а.

Экономически факультета ши курс чакхъяьккхача, из наьккъий бувзама Ростовски институте дIахо деша волалу. Из верригa а чуозаву юкъарча балхо: Къулбаседа Кавказа студенчества Къаман бюро председатель ва из, къаман комиссе Ростовски городской комиссе член а ва.

Институт чакхъяьккха ваьлча, из хьожаву Москве «МОЖЕРЕЗ» заводе.

Москве хьакхаьчача, из эггара хьалха, цу хана езача промышленноста нарком вола, Г. К. Орджоникидзе волча вода.

Дукха ха яьлча, вай денoшка, Султан Шахбулатовича сога йоах: «Дукха уйла яьй аз, хIаьта а кхета магац сона, хIана везар со Сергона сел чIоагIа».

Сергона довзаш хиннад Султана хьаькъал, цунна могаргдар, тешаш хиннав цунах. Хетаргахьа, цудухьа хинна хургва-кх из Султана «МОЖЕРЕЗ» заводе болх бара духьала, цо дIахо а дийшача бакъахьа хеташ.

Цхьабакъда, Султан наьна лаьтта цIавера цхьацца хIама бахьан долаш. Цу хана Нохч - ГIалгIайчен халкъбоахам дегIабоалабеча чIоагIа эшар къахьегама кулгаш.

ТIаккха, Г. К. Орджоникидзес ходатайство а енна, «Грознефть» объединене балха хьожавир из.

«Грознефть» аппарате управляющелла балха ше хьожавешшехьа а. ТЭЦ-е дежурни механик волаш болх бе волавелар С. Измайлов, ше цига дукхагIа пайда берг хиларах дог тийша воландаь.

Цкъа электроцентрале пароперегревателаш эшаш хьал эттар. «Грознефта» управляюще Н. К. Ребовала уж я командировке С. Измайлов вахийтар. Шийна вовзаш-везаш мел волчунна тIавахар Султан, дIахайтар ше дена гIулакх Г. К. Орджоникидзе гIонча волча Семушкина а. вокхо Серго цIерагIа амар дахьийтар Ленинградски завода директорга, сихалца хьае эшаш йола 8 пароперегреватель, аьнна.

Из чIоагIа доккха гIулакх дар мехкдаьтта доахача Грознена. «ЧIоагIа аьттув болащ саг ва хьо», — аргда К. Ребовала Султанага тIехьагIа. Из декхар кхоачашдар бахьан долаш Султана патефони (цу хана из деза совгIат дар), ахчан премин елар.

1936 шу дар. Султана 32 шу даьннадар. Грозне хьалъеш латтар самолеташта даьтташ арахецаргдола «Нефтемаслозавод» яха трест. Москвера амар дера, С. Измайлов цун кертера инженер хьожавеш. ХIаьта, 1937 шера дIадоладелар репрессей тIарикъат. Из хьокхаделар Измайлов Султанах а.

Цул тIехьагIа а мехка тайп - тайпарча доакъошка хьалкъбоахам дегIабоалабеча къахьегаш хиннав Султан. ХIаьта хIанз, пенсе воллаше а республика общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш ва.

Даьхен визза воI хиларал совгIа, Измайлов Султан ший дезала дика кхетам луш, эздий да а ва. Цун воI Хьажмурад технически Iилмай кандидат, хьаьнала коммунист, шийна а наха а накъавоалаш саг ва.

ХIаьта йоI Лейла медицински Iилмай кандидат а йолаш Къулбаседа ХIирийчен медицински институте болх беш я. Кагирхой хьашташ, уйлаш дика йовзаш, ше болх беча даькъе пайда беш хьайоагIа из дуккхача шерашка. Йиший никъ хьаллаьцаб Мадинас. Черсий - Балкхарой республикански больница лор я из. Унахошта дукха езаш, цун кулгах дарба доалаш, Iимерза саг я Мадина.

Иштта беркате, ирaзе долаш хьадоагIа Измайлов Шахьбулата Султана вахар.

Ф. ГАЗДИЕВА.

НИЙСА ЛОСТАМ

Оаха хьалха яздаь ма хиллара дика чакхдоаккхаш латт карара шу Шалински района юртбоахамерча къахьегамхоша. ДукхагIйола планаш тIехкхоачашъяьй цар. Цох лаьца дувц цу района агропромышленни комитета председатела А.-В. Симбаригова:

— Хаоттам аттачарех ца хиннача укх шера уж толамаш даха сево новкъостал даьд аьлча, эггара хьалха дагадоха жоп — къахьегам вIаштIехьбаккхара керда формаш. Ер ма дий аьнна дакъа дац района юрта боахаме уж юкъе ца йоалаеш. Кердача хьисапе болх берашка дIаденнад 32425 гектар оахаш дола лаьтта, 13360 хьайба. Цхьабакъда, ца аьлча далац цхьаькха: дезалеи арендни подрядашка долха наькъаш хала лох моттигерча совхозашка. Бахьан — боахамий кулгалхошта, специалисташта лац шоашта бехктокхам дIатIаэца, цудухьа кердадар юкъедоаладеча духхьал цхьа хIама ду аьнна хетийта гIерт уж. Цхьаккха деце а, нахаца даь договораш кхоачашдеш «мIараш» хьекха а ма езий. АттагIа хет царна хьалха санна гIийло йоагача цIерий тIа кулгаш а дохьадеш, таккхалча багIаш.

ХIаьта а кердачо ший никъ боаккхаш латт районе. Карара шу долалуш «Шалинский» совхозера дерригa лаьтташи хьайбаши арендагIа леладе дIаделар. Цох хьахиннар — дикалгахьа дола хувцамаш зелуш да укхаза массанахьа а. Цу наькъа тIа йоалаш я «Джалка» совхоза коллектив а.

Аренда — продукци яккхарга, дIадодар лохдаргда бода нийса никъ ба. Къайле яц, хIанз Шалински районе дулхи шури яккхарга дIадодар планагIа долчул дикка лакхагIа долга. Укх тIеххьарча хана цахаддаш лохлуш доагIа из. Тамаш а йий: лоацчача юкъа хIара кхоабача Iаттагара хьалха хинначул 500—600 килограмм дукхагIа шура йоаккхилгеи денбус хьайбашта шозза дукхагIа дозал тIаккхеталгеи вIаштIехьдаьккхад района хьайбаш леладераша.

Дулх доаккхачеи из дохкачеи даькъе даьха толамаш кхы а доккхагIа хургдар, нагахьа санна районера «Северо-Кавказская» а, «Кавказ» а яха коа тIара оалхазараш леладу фабрикаш шоашта хьалхашка латтача декхарех лоархIаеш хилча. ХIанзарчоа тIехьаюсаш я уж. Из бахьан долаш 1100 тонн гаргга дулхи миллион совгIа фуаши дIа ца луш тIадус царна. «Птицепром» яха республикански трестии районни агропромышленни объединении дукхагIа новкъостал де яьннай цу фабрикашта. ЧIоагIлуш йоагIа цар материальни база. Цудухьа хьатIадоагIача шера денз уж рентабельни хиларга сатувс оаха.

Боахамий материальни хьал тоадара нийса никъ ба планал совгIа яьккхача продукцех 30 процент яр колхозашеи совхозашеи шоай лоIамагIа маьхалъяккха бокъо хилар. ХIанзарчоа цу наькъах бизза пайда эца Iемабац шаьлахой.

Тахан Iалаьмате лоархIаме да хьалхалаттарий опыт Iомаяр, из дIайоаржаяр. Хьангара хьаэца йиш я дика масал? Сона хетачогIа, «Московскийн» «Курчалойскийн» совхозий хьайбаш леладерий, «Шалинский» совхоза свеклаш лелаерий, «Искра» совхоза ялат кхедерий болх байзача кхычарна боккха пайда баргба. Дикадар хьаэцар эхь дац, гIулакх хьаькъале леладе хара белгало я.

ДIаяздаьр М. КАРТОЕВ.

Доазол дехьара

Токио цхьан районе хьайийлллай... кислородни бар. Цига бахарашка кхаь минута йолча хана йиш я ароматизированни компоненташца — лимонаца, апельсинаца, кофеца, мятаца, кхычарца — царех шийна езар херж а — кислорода порци мала.

Из цхьа моллагIа йоаца заведени йилларашта вIалла моттацар из селлара сиха тоалуш йола а токийцаш чIоаггIа чуозаргбола а предприяти хинна дIаоттаргья аьнна. ХIара дийнахьа укхаза ух нах (сурта тIа) кислород шоашка кхачийта, салаIа, къамаьл де, дийнахьа къахьегаш кIаьдвалар дIадаккха.

Киодо — ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ДIадахача кIирагIа вай мехка хинна ши событи дунен халкъашта юкъе чIоаггIа багаяха ювцаш я. Уж я КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела М. С. Горбачева цига къамаьл а деш городе Ореле хинна совещании Советски Союза Iилман - технически потенциала лакха боарам дIахьокхаш тохкам бара «Энергия» яха универсальни ракетно-космически транспортни система а дуккхаза хьалгIатта йиш йола «Буран» яха орбитальни кема а толаме сигала дахийтари.

Ореле дIакхайкаяьй карара шу чакхдоаллаш советски кулгалхочун хургйолча дунен халкъашта юкъерча контактий йоккха график: Кубен Великобританеи ергйола визиташ, Нью-Йорке ООН Генеральни Ассамблея сессе дергдола къамаьл. Дунен кепайоазоно белгалдоах, цу планаша хьахьокх дунен халкъашта юкъера хьал тоадара, доазол арахьарча мехкашцара СССР бувзамаш чIоагIдара кIаьд ца луш йоакхо еш КПСС а Советски пачхьалкхе а хилар бакъделга. Декабро эстафета ноябрагара дIаэцаргья. Арахьарча политика событеех лоархIамегIа ярех я М. С. Горбачева Инде яь официальни доттагIала визит.

ДИКА ЛОАЛАХАЛИ ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАРИ

Дика традицеш а хинна дIаэтта дола лакхерча боарамера вIашагI кхетараш къаьстта лоархIам болаш да советско - индийски бувзамаш дегIадоаладара. Практико хьахьокхаш ма хиллара, шин мехка кулгалхоша дIаюха деча къамаьлаша кердача лакхаленга кхоачадеш айду пачхаьалкхенашта юкъера гIулакхаш, гIо душинна а оагIонна гIойле йолча тайпара вIаши цхьана-ладу гIулакхаш кIоаргдара, машареи дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи дIахо чIоагIъяра. Дагадохаргда вай, духхьал М. С. Горбачева Инде визит йолча хана 1986 шера кулгаш яздир СССР-аи Инденеи юкъе цхьана леладеча экономически технически гIулакхий хьакъехьарча соглашененеи, хIаьта иштта боккха политически лоархIам болча документа — ядерни герзах мукъа хиларeи низагIа качболланза болча машареи принципий хьакъехьарча Делийски декларацененеи кIал. Цу деклараце тIа СССР-ои Индеи дIахьекхар политически уйла яра керда тайпа, диктати низ белгеи доацаш, хIара халкъа дегIаахара никъ паргIатта харжа йиш йолаш йола машара керда концепци лелаяр.

Духхьал цу документага хьежжа СССР-ои Индеи дIахьу шоай политика, ядерни катастрофа ца хилийтара тIаерзаяь йола майра предложенеш увттаю. Цунна дола тешал да РСМД хьакъехьара советско - американски договора кIал кулгаш яздар. М. С. Горбачева Красноярске дIакхайкаяь азиатско - тихоокеански регионера машара инициативаш. Делийски деклараце принципашка хьежжа Инде премьер - министра Р. Ганде дукха ха йоаццаш ООН-е ювцийта оттаяьй «Ядерни герз доацаш а низагIа качбелла боаца а машар хьабара де дезача гIулакхий план».

Вайн Индеи тайп - тайпара общественно - политически строй я, тайп-тайпара я къамани культурнии башхалонаш, цхьабакъда, цо духьале йиц вайна гIулакхаш воай халкъашта гIойле йолчча тайпара леладе, кхыча пачхаьалкхенашта хьокхам а гойташ. Практически лаьрхIача советско - индийски бувзамаш беркате дегIа ца доагIаш цхьаккха а моттиг яц вай. Из доагIа — еза-йоккхача промышленноста, юрта боахама, Iилманеи техниканеи, культурана, вIалла дукха ха яц СССР-е Инде фестиваль йолча хана индийски артистий хозача концерташка вай хьийжа. Цунна тара дола советски культурага хьажар чакхдоалаш латт укх деношка индийски лаьтта. Цу цIейша гIо даьд вай халкъашта доттагIа дикагIа вовза, новкъостал даьд духовни дIаьхегIа хилийта.

Советско - индийски гIулакхий дика кхоане я. Вахаро ше хьахьокх, мел беркате дегIадахка йиш йолаш да тайп - тайпара системаш йолча пачхаьалкхенашта юкъера бувзамаш, нагахьа санна вIаши гIойле йолаш хилара, дезара, цаI шоллагIчоа чурча гIулакхашта юкъе ца гIертара принципаш тIа уж вIаштIехьдаьхача. Цунах латт цар ха йIаьха а уж стабильни хилара а кIийле. «Перестройка а мышлени а вай мехкаи деррригача дуненнеи» яхача ший книжка тIа М. С. Горбачева белгал ма даккхара, «духхьал из бахьан долаш доккхал ду вай Советски Союзи Индии кхыдола мехкаш тIаувзараш хинна дIаотта йиш йолаш пачхаьалкхенашта юкъера гIулакхаш хиларах. Царех вайна гу машаре цхьана дахари вIаши гIойле йолча тайпара цхьана гIулакхаш дика леладара универсальни боарами хинна дIаотта йиш йолча дунен халкъашта юкъерча устройства зIиргаш».

Александр БОХОНЬКО.

55 ШУ: ОПЫТИ УРОКАШИ

Укх деношка Советски Союзеи ВIашагIкхийттача Штатийи халкъаша дезду шин мехка вIаши юкъерча бувзамий исторе чухь лоархIаме ди. 55 шу дуз СССР-аи США-неи юкъе дипломатически гIулакхаш чIоагIденна.

Из хиннад 1933 шера. Американски доал деча гIозарашта 16 шу ийшад СССР йолаш хилар бакъ ца деш юхаялар вIалла дош доацар долга кхетадара. Цу хана мара бакъахьардар кхетадаьдац океанал дехьа. Вай мехках аьлча, эггара низ болашагIа йолча Малхбузен пачхьалкхенца бувзам тоссабелар вайна боккха лоархIам болаш хиннад. Цунгара дIадоладеннад Советски пачхаьалкхенна оттаь хинна дипломатически блокада дIахо йодача хана йохар.

ТIом хьалехьарча шерашка а къаьстта шоллагIа дунен тIом хиннача шерашка а гучадаьлар: шин мехка халкъаш союзникаш хила, де лерхIараш юкъара хилийтара вIаши гIулакхаш леладе йиш йолаш долга. Хала хете а, 1945 шера тIом чакхбаьннаб а алалехьа, Малхбузе «шийлача тIема» наькъ тIа яьлар. Из дIаболабара йола сигнал еннар вар британски премьер Уинстон Черчиль американски городе Фултоне (Миссури штат) ше къамаьл деш. США дуккхача политикаша, Iилманхоша, общественни деятелаша тахан а тIехь хала хеташ дувц «из бахьан долаш зехьа дайнача шерех».

Советско - американски вIаши юкъерча гIулакхий кердача этапа юхьиг дIайолаяьй тIеххьарча шерашка лакхехьарча боараме шин мехка кулгалхошта юкъе — 1985 шера Женеве хиннача вIашагIкхетаргара хьадола а денна хиннача вIашагIкхетараша. Укх деношка кхо шу дуз из хиннача хана денз. Дипломатически отношеней 55-гIча шерах аьлча, из белгала дата кхоач шин державана юкъера гIулакхаш лоргагIа ца довлаш а леррагIа а тоалуш латтача ханага. КIал кулгаш яздаьд бокъонца исторически лоархIам болча документа — РСМД хьакъехьарча договора. Таронаш лохаш я стратегически наступательни герзаш шовзткъеитт процент кIезигдара хьакъехьара соглашени яра а. ГIулакхаш тоалуш доагIалга хоалуш да массе а моттигашка.

Советско - американски отношенеш дIахо дегIаяхкарга дог а доахаш, дунен халкъаша лерхI, КIайча цIагIа керда президент — Джордж Буш венавар аьнна дIайолаяь процесс юкъагIа ца йисарга. Буша ше цкъа санна дуккхаза аьннад СССР-царча гIулакхашка преемственность лелае лерхIаш ше хилар. Президентски хоржамий итогаш дIакхайкаяьчул тIехьагIа эггара хьалха хиннача ший пресс - конференце цо бакъдаьд, лакхерча боараме советско - американски вIашагIкхетараш кастта чакхдахара ше тIехьа волга.

Цхьабакъда, дешаш — дешаш да. ЛоархIаме дараш гIулакхаш да. Кхоачамболлаш хургйий теш кердача администрацега Советски Союзаца цIенхаштта а конструктивно а гIулакх дIадахьара йола реализм. ЛадувгIаргдий-теш цо «СССР-аи США-неи юкъера ший тIом» цIенбаь дIабаккха арахьарча политика даькъерча советски кердача уйланои реформаи таро лулга лерхIаш вола Пристонски университета профессор Стивен Коэн санна болча эксперташта хетачунга?

Евгений МЕНКЕС.

РЕАЛИЗМ КОТЪЯЛАР

15 ноябрь Iарбий палестински халкъа историна юкъе гIоргда къаман цIей санна. Цу дийнахьа ООП исполкома председатела Ясир Арафата торжественно дIакхайкадаьд Алжире хиннача Палестина Къаман Совета чрезвычайни сессе (НСП) ший лоIаме йола Палестински пачхаьалкхе вIашагIйолларах, Иерусалиме столица а йолаш. Керда пачхаьалкхе хIанзе а хьаллаьцай дуккхача мехкаша. Царна юкъе — духагIйола Iарбий пачхаьалкхенаш, Инди, Куба, Никарагуа, Индонези, Турци, кхы дуккха яраш.

Алжирски сесси лоархIамегIа ярех итог я, политически наблюдателашта хеташ ма хиллара, цига дакъа лоацаш хиннараша ООН Кхерамзлен Совета 242-гIа а 338-гIа а резолюцеш могаяр. Ховш ма хиллара, 242-гIча резолюцегIа лаьрхIа да 1967 шера оккупаци яьча дерригача Iарбий лаьтташ тIара израильски эскар арадоакхилга, низ е низаца кхерам тIатувсалга дIадаккха, региона еррига пачхаьалкхенаш — Iарбий яраш санна Израиль а белгалдаьча доазонашка кхерам тIабоацаш хилийтар. НСП сессе решени палестински кулгалхой реализмана, конфликтана юкъеззача ерригача оагIоний хьашташ теркалдара а къаман самоопределенеи ший лоIаме йола ший пачхаьалкхе вIашагIйоллараи цунах дIакъаста йиш йоаца бокъо палестински халкъа Iалашъяра а ларда тIа Гаргарча Малхбоале нийсача наькъагIен цIендаьи дов дIадаккха дег тIара гIерташ из хилара дола тешшаме хIама да.

ЧIоаггIа теркам тIаэзар Алжирски сессе дакъалоацаш хиннараша дуккхача тайпара терроризм, масала пачхьалкхен яр а, лелаелга харцахьа лархIаро. Сионизм, реакци, Малхбузен империалистически гIозараш моллагIча тайпара а ООП бIехъе гIерташ дуккхача шерашка террористий гIулакхаш» санна лархIа гIийртад Палестина къаман - кортамукъален къовсам. НСП сессе юхатехар цу тайпара харц гIулакхаш, дIахьекхар дуккхача шерашка планета эггара кхерамегIа йола «йIайха моттиг» йолаш юсача регионе машар оттабарга долха наькъаш коллективно лахараи конструктивни переговораш ечеи дунен сообщества тешаме партнер ООП хилар.

Хьокхам луш я цхьаькха факт а. Палестински пачхаьалкхе парламентски а демократически а хургья. ДIакхайкадаьд, машаре цхьана дахара принципаш лелаеш, ООН устав могадеш, территориальни бIарчаллаи кхыча пачхаьалкхений суверенитетаи низ духьала боахилга дIадоаккхаш из хургйолга.

Шеко йоацаш да Алжире хиннача сессе решенеш, палестински кулгалхоша гойтача лакхача боарамерча реализмо Гаргарча Малхбоале урегулировани яра низаш хьалхьоаде йоккха импульс лург хилар. Дувцар да, эггара хьалха, конфликтана юкъейоагIаш мелйола оагIош тIа а йолаш, хIаьта иштта ООН Кхерамзлен совета массазара членаш — пхиъ пачхаьалкхе а йолаш Гаргарча Малхбоален дош дувцаргдолаш дунен халкъашта юкъера представительни а полномочни а конференци гулъяра перспектива хьакъехьа.

Георгий КУВАЛДИН. (ТАСС).

Специалиста хьехамаш

ТIехьатетта йиш яц

Хьайбаш унахцIена долаш Iангардахар тийша да хIанз чакхйоахача ветеринарно-санитарни мероприятех. Из бахьан долаш хIара ферме, жа леладеча бригадашка деча цу балхашта хадданза тIахьожам лоаттабе беза зооветспециалисташа.

Шелковской, Наурски, Надтеречни районашкара даьгIенаш цхьайолча моттигашка жа доажаде кхерам болаш я, цига уж клостридиозни лазарех цамогаш хила йиш йолаш доландаь. Царех вай республике къаьстта шера даржаш хул инфекционни энтеротоксеми яхар. Республика жа леладеча боахамашта Iаьхаргашта анаэробни дизентери кхеташ моттигаш а нийслу.

Лоамашка доажадаьчул тIехьагIа цIадоаладаьча шу даланза долча жана юкъе ноябрь бетта дарж генфекционни энтеротоксеми яха лазар. ХIаьта жийна из лазар хул дукхагIча даькъе Iай, бIаьстий.

Цу лазарех жа лорадара, царна Iа хьатIакхачалехьа профилактика яра шозза поливалентни анатоксинаца маьхий детта деза. ХIаьта нагахьа санна цамогаш хинна жа гучадаьлча, царна дарба дара хIаранена 50—100 миллиграмм кхоачийташ гипермунни бивалентни сыворотка тоха еза.

Кхоачамболлаш доакъарашца Iалашдаь хьайбаш геттара дика духьалъувтт лазарашта. Цудухьа лоархIаме да Iан замалахьа царна шюртта доакъар хилийтар.

Бруцеллез, туберкулез яхача лазарашта духьала къовсам лоаттабеш геттара дукха даьд республике. Уж лазараш дола хьайбаш дIа а доахаш, фермашта реконструкци а еш цига керда, могаш дола доахан дIаувттадаьд дуккхача боахамашка. ХIаьта а керда доаладьраш цамогаш хулийташ моттигаш нийсйолийт хIанз а, хIаьта къаьстта а дукха Сунженски, Грозненски, Шалински, Веденски, Советски, Урус-Мартановски районашка. Цу кхоачамбоацара керттера бахьан да дукхача фермашка доахан чусоцадаь леладеш ца хилар. Цкъаза нийсдолийт Iаьсий телхача, лазар хьоадеча микробех IоцIен ца еш йолча обратаца кхоабаш.

Гельминтозни лазарашта юкъе ноябрь, декабрь бетта геттара кхераме да фасциолез, диктиокаулез, бунастамоз, гемонхоз яхараш, кхы тайпа желудочно-кишечни стронгилятозаш. ДукхагIа Шелковской, Наурски, Гудермесски, Надтеречни районий боахамашка леладеча хьайбашта хул уж. Цудухьа цу районашкарча ветеринарни, ветлабораторе болхлоша жа Iулашта юкъе капрологически тохкамаш а деш хьайбаш цу лазарех лорадара профилактически мероприятеш чакхъяха еза, кхыча тайпара аьлча, хьайбашта дегельминтизаци е еза.

Из болх беш, хIаьта пехкашта хулача, желудочно-кишечни лазарашта духьала къовсам лоаттабеш боккха пайда лу 20 процентах латтача тетрамизола гранулято панакура гранулято, 5—10 процентах латтача фазинексо, кхыча молхаша. Ацемидонах пайда эцаш хуле, из тоха еза хIара килограмм дозала 150 миллиграмм кхоачийташ:

Доажадеча хьайбашта юкъе эхинококкоз, ценуроз, тенуикольни цистицеркоз яха лазараш ца даржийтара, уж лазараш хьедеш йола садоахка хIамаш йоаяра даьгIенашка профилактически мероприятеш чакхъяха еза, жа Iулашца лелача жIалешта антгельминтни больюсашца гельминтизаци е еза.

Лоамашкара цIадоаладаьча доахана цIока кIал Гиаломма скупензи яхача фашкирго ший кхопаш йита нийсдала тарло. Цар сатем боабу бежана. Цунца цхьана лохлу доахана продуктивность а. Цу кхопех хьайбаш кIалхардахара лоамашкара цIадоаладаьчул тIехьагIа, хIара 15—20 ди даьлча цIока тIагIолла хлорофоса цхьан процентах латта маркхал хьекхаш цIенде деза уж.

ИIайхача хана профилактика еш жа лувчаде нах кхоа а ца беш гирз даьржача, из дIадаккхара хьайбашта гексахлорено-креолинови эмульси хьакха еза. Гирз даржаргдоацаш ма хулла сихагIа тахка а хьагучадаха а деза цунах цамогаш хинна колхозашка, совхозашка дараш санна, наха доалахьа леладу жа а.

Советски, Веденски, Ножай-Юртовски районашка лоамашка ухкача боахамашка леладу жа кошарни фашкаргаш лате цамогаш хул каст-каста. Уж хIалакъяра 12 процентах латтача гексахлорана дустах, е 5 процентах латтача неоцидола дустах пайда эца беза.

ЦIока кIал яхача горашта духьала октябрь бетта доахана обработка яь еце, из болх ноябрь е декабрь бетта бе беза, диоксафос е гиподермин — хлорофос яхача молхаех пайда а эцаш.

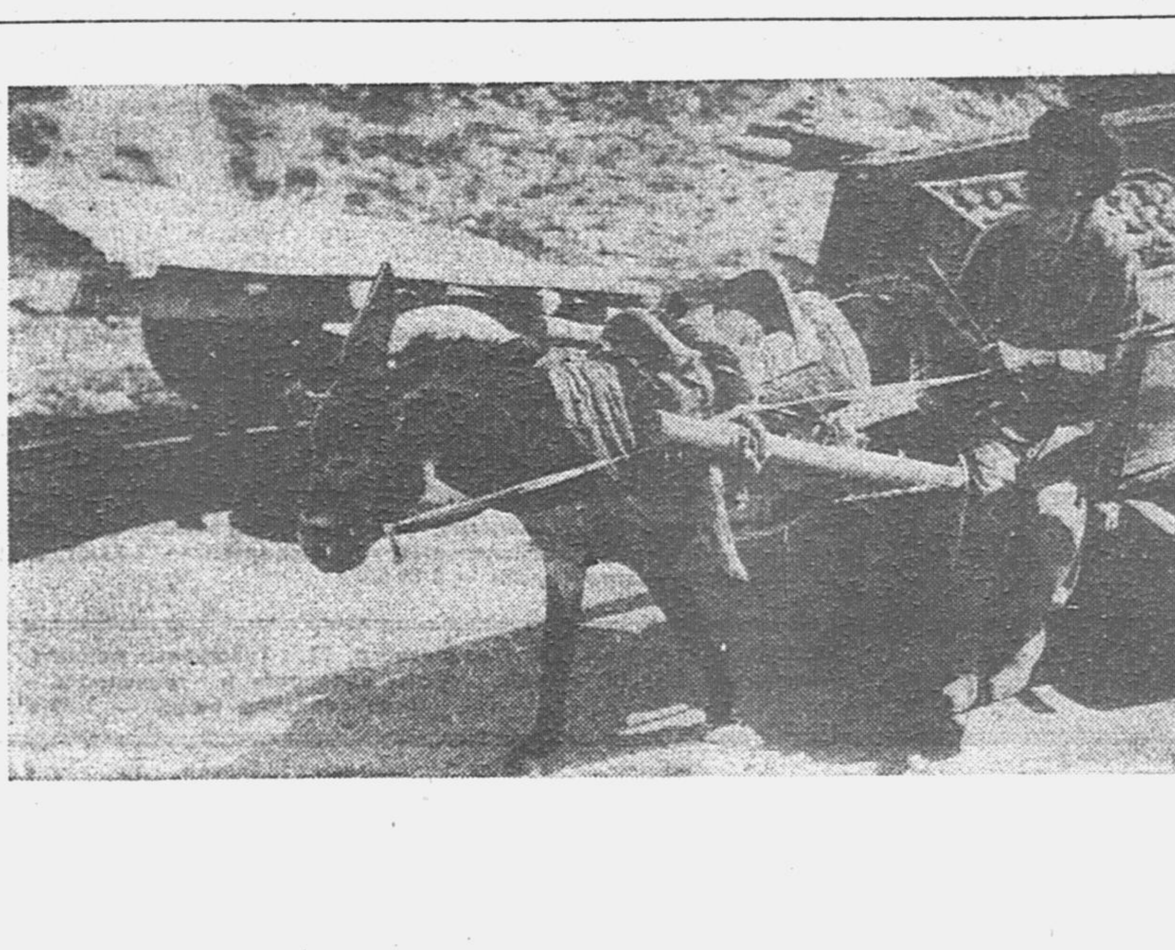
Коа тIара оалхазараш леладеча респираторни лазараш ца даржийтара, гурахьеи Iайи профилактика яра къаьстта а теркам тIабахийта беза. Из болх чакхбоаккхаш помещенешкара фо, чура коа тIара оалхазараш ара а ца доахаш, цIенде деза молочни килостах йолча химически препаратий аэрозолешца.

Цу ерригача мероприятеша шеко а йоацаш доккха новкъостал дергда хьайбаш дебадара, цар маша алсамдаккхара.

Б. ДИКАЕВ,
Нохч-ГIалгIай НИВС-а лабораторе заведующи, ветеринарни Iилмай кандидат, НГIАССР заслуженни ветеринарни лор.

ТIемо лаьрхIа варгвоацаш зеи зулами даьд афгански халкъа. ЦIен тIарча цхьан сага зулам ца доалаш биса дезал корабоагIе тамаш я. Къаман экономикана даь зе да тIом хилалехьа хьалха из дегIайоалаяргa 40 шера дIадахийтар миссел. Мехка трагеди тIаоттаяьраш ба из зулама тIом хьоабаьраш, халкъа гоама боллаше а тахан из дIахо бераш.

ТIемо а цига, цIий Iоахийтаро а бала тIаоттабаьча наха дагадоаллар да къаман барт тоабар, из ба тIемо бохабаь боахам меттаоттабара, мохк кхоана тоабара, наьха вахара хьал тоадара цаI мара боаца никъ.

СУРТА ТIА: базар тIа хьувкъамца.

Ю. ТЫССОВСКЕ сурт. (ТАСС).